

Nr. 48
(302)

29 noiembrie-5 decembrie 1995

HORATIU PEPINE

Oamenii lui Iliescu

PDSR a intrat în arena politică cu un slogan care crea multe obligații. „Noi sintem partidul incoruptibililor”, se defineau partizanii președintelui Iliescu, cu intenția de a se distinge de ceilalți, din tabăra lui Petre Roman, pe care s-au străduit să-i descrie ca pe niște aventurieri puși pe jaful cel mai lipsit de scrupule. Dar astăzi un membru al partidului, fost senator în prima legislatură, e gata să spună, fără să fie provocat, că PD e un partid mult mai curat și deplînge ceea ce el numește marginalizarea „oamenilor lui Iliescu”. Dar cine sînt „oamenii lui Iliescu”? Nu există un grup structurat, ci mai degrabă o tipologie. „Oamenii lui Iliescu” sînt feseniștii, apoi fedesenii, în fine pedesenii, care s-au dovedit mai puțin eficienți în lupta politică, oameni cu caracter mai degrabă pasiv, care au crezut că fidelitatea și devotamentul sînt criterii suficiente pentru a fi promovați, pentru a fi propulsați în poziții de decizie. Oameni care la nivelul înțelegerii lor politice nu sînt lipsiți de o anumită onestitate, firi fragile, predispuse să creadă, în clipele de dezamăgire, în utopia unui socialism curat, croit după principiile echității sociale. Oameni care acceptă economia de piață ca pe un rău necesar și care văd în competiția acerbă declanșată în viața publică românească o formă de degradare morală. Pricină pentru care uneori „oamenii lui Iliescu” par să se înțeleagă mult mai bine cu ceilalți contestatari, cu opozanții, ei înșiși mereu perdantii de cinci-șase ani de zile. „Oamenii lui Iliescu” au un aer mereu mîhnit și poartă costumele din prima legislatură, semnul unei prosperități demult erodate. Ei fac parte din categoria de oameni despre care nu știi dinainte dacă e vorba de tîrie de caracter sau pur și simplu de incompetență în jocul acesta de societate care se numește trafic de influență. Nu știi dinainte dacă sînt incoruptibili sau pur și simplu sînt oameni fără noroc, pe care bunele ocazii i-au ocolit cu asiduitate. Ei sînt „purii” partidului, dar sînt lipsiți nu doar de noroc, ci și de energie și n-ar îndrăzni nimic pe cont propriu, în afară, poate, de gestul de a-și depune demisia. Dar cine sînt „oamenii lui Iliescu” din perspectiva celorlalți? Sînt niște bieți cîrtitori, niște nevolnici, pe care invidia îi împinge la gesturi de subminare a propriului partid. Pe de altă parte, ei sînt oamenii de stînga, reticenți la integrarea europeană și invidioși pe prosperitatea oamenilor de afaceri, clienți potențiali ai partidelor socialiste cu iz marxizant. Ideologia oficială a PDSR, definită la Coferința Națională de Adrian Năstase, ar fi social-democrația europeană, care respinge tot ce se află mai la stînga și își caută partenerii la dreapta. Scopul ei principal ar fi încurajarea clasei de mijloc, prin care Năstase înțelege categoria *directorilor, managerilor și oamenilor de afaceri*. O definiție mai mult decît originală, care are însă meritul că ne dezvăluie sensul conflictului din interiorul PDSR. Contestatarii, care și-au găsit un *port-parole* în Marșan Dan, sînt nemulțumiți de creșterea influenței în partid a celor care dețin puterea economică. Corupți sau necorupți, cei care dau bani pen-

(Continuare în pagina 7)

DREPT LA REPLICĂ
Răspuns la articolul *Deviatiuni în care al domnului doctor Radu Varia, președintele al „The «Constantin Brâncuși» International Foundation Inc. New York - București»*

Mulțumesc domnului Radu Varia pentru buna veste că „In foarte scurtă vreme” - în peste trei ani de la întemeierea Fundației sale - se va trece la restaurarea *Coloanei fără sfârșit* și că operațiile de metalizare vor avea loc „în țară și de preferință chiar la Tyr-gu-Jiu”, firește, „cu excepționale precauții științifice și tehnice”.

Termenul de livrare sugerează pare a fi „sfârșitul de secol”, care - cu voia lui Dumnezeu - nu e chiar și „sfârșitul lumii, cel puțin nu pentru toată lumea”.

Amintim totodată președintelui că în 1996 tocmai se împlinesc 120 de ani de la nașterea sculptorului și este foarte probabil ca aniversarea să fie prilejuită printr-un Colocviu internațional Brâncuși, urmat, inevitabil, și de un pelerinaj la Tyr-gu-Jiu, unde onșpeții vor fi întâmpinați de mult prea rusinosul aspect actual al operelor și al ambiantului brâncușian. Oare nu ar putea „Fundația” întreprinde oricum ceva mai înainte de „sfârșitul secolului”?

Barbu Brezianu, 27 XI 1995

Stimată doamnă
Gabriela Adameșteanu,

M-a bucurat faptul că în nr. 44 al revistei „22” au apărut concomitent scrisoarea d-lui Pavel Câmpeanu și cuvântarea d-lui H.-R. Patapievici la lansarea cărții *Mașina de fabricat fantasmă* a d-lui Andrei Cornea, deoarece exprimarea „adevărul curaj intelectual constă în a merge până la capătul gândului” mă scutește de argumentări privind interesul meu pentru opiniile d-lui Pavel Câmpeanu.

Ca cititor fidel al revistei „22” de la începuturile acesteia (și nu numai al acestei reviste), pot să vă asigur că tocmai alternativa este cea care consolidează propriile opinii ale cititorului mai mult sau mai puțin implicat în viața politică sau de formare a societății civile românești.

Cred că și acum cel mai important proces social a rămas cel de reformare și consolidare a conștiințelor în spiritul democrației autentice, pe care personal o întuiesc (și ca mine sînt marea pondere a intelectualilor care nu au reușit să depășească muzeul memorial J.S. Bach” din Eisenbach) și pe care mă străduiesc să o prezervez în orice împrejurare.

Salut și-mi pun mari speranțe în „Alternativa 2.000”. Care este modalitatea de contactare a acestui grup pentru provinciali?

În speranța unui răspuns favorabil,
Cu stimă,

Ing. Elena Dorneanu,
Cluj-Napoca, 03.10.1995

Stimată doamnă
Adameșteanu,

Am citit în numărul 44 al revistei lungă și prolixă scrisoarea a d-lui Pavel Câmpeanu. Mi s-a părut un rechizitoriu stalinist, prin procesele de intenție pe care le face redacției și dv., stimată doamnă Adameșteanu.

De ce publicați asemenea defulări și frustrări ale unui om care pare venit de prin anii '50 și încearcă să învețe limba drepturilor omului?

Cu asemenea colaboratori dogmatici, chiar dacă devin pitorești prin ura care le înecă uneori rațiunea, o să pierdeți mulți cititori onști, care nu vor sta să mai cumpere o gazetă de perete, de uz intern, așa cum pare că-i dați voie d-lui Câmpeanu să o considere (...)

Mihail Costache, București, 08.11.1995

Stimată redacție „22”,

Doresc prin intermediul acestei scrisori să salut interesantul dialog polemic pe tema integrării europene dintre (deocamdată) domnii Gabriel Andreescu și Octavian Paler, găzduit de revista dumneavoastră, și să-mi exprim cu această ocazie câteva aprecieri proprii.

Încep cu sublinierea necesității acestui dialog (evidențind aici meritul d-lui G.A. în declanșarea lui) într-un moment în care ambiguitățile referitoare la „intrarea în Europa” începuseră să-și facă simțită prezența într-un univers intelectual (și nu numai) tot mai larg. La confuzia generalizată în ceea ce privește aderarea noastră la structurile europene a contribuit în mod decisiv și tipul de discurs al unor intelectualii de marcă (printre care d-l Octavian Paler are întietate) axat nu pe expunerea avantajelor societății liberale de tip occidental, ci pe punerea în prim-plan a incompatibilității unor trăsături naționale cu valorile lumii libere. Sînt de acord că trebuie să intrăm în Europa pe ușa din față și cu valiza identitară în mînă, dar nu înțeleg de ce e necesar mereu și mereu să fie aduse în fața opiniei publice probleme pe cit de false în context contemporan, pe atît de negative din punct de vedere al impactului lor asupra societății. Da, într-adevăr, integrarea europeană este bună, spun domniile lor, dar... există totdeauna o „dar...” care nu se știe unde poate sfîrși. Punctele de referință într-o societate de tranziție, confuză, nu au dreptul, cred eu, să dinamiteze speranțele pe care unii dintre noi și le pun într-un viitor legat indestructibil de adeziunea la proiectul, fantastic de frumos, al Uniunii Europene.

Țin să apreciez eforturile d-lui Gabriel Andreescu în „orientarea spre Vest” a României și nu mă pot opri de asemenea să-i remarc sistemul de argumentație, mult mai pragmatic decît cel al d-lui Octavian Paler (care, gîndind cu inima, nu se poate situa pe poziții eficiente în ceea ce privește interesul național). Este absurd să lovim acum logica integrării și să nu ne adevătm la soluțiile capabile să ofere putere economică și libertate, în adevăratul sens al cuvîntului. Să ieșim din „Încrămenirea” în dezbaterea identitară, adoptînd, cum spunea H.-R. Patapievici, o „atitudine practică și realistă în cel mai înalt grad”, profitînd de conjunctura favorabilă și de șansele pe care istoria le oferă României.

Vultur Mircea Nicolae, student

Mă numesc Dan Radosav și sînt preot la Spitalul Județean Reșița. Dacă după Revoluția din Decembrie - eu, timișorean fiind, numesc ceea ce s-a întimplat atunci **Revoluție** - citeam aproape tot ce apărea, azi mă opresc doar la câteva publicații, dintre care „22” este la loc de frunte, în primul rînd pentru personalitățile care publică în revistă și apoi pentru că împărtășesc, în mare măsură, „gîndurile” - sau cel puțin conținutul articolelor publicate.

Intenționam, cu mult timp în urmă, să vă scriu pentru că mă exasperază insistența cu care se „lovește” în clerul ortodox. Mă voi referi doar la un articol publicat în revista „22”, nr. 45/1995, p. 12, articol intitulat „Octavian Paler, Alexandru Paleologu și spinoasa problemă a naționalismului” și semnat de domnul Gabriel Andreescu.

Nu am pretenția că domnul Gabriel Andreescu ar fi aberant, ci doar inexact.

A vorbi despre clerul ortodox - doar cel ortodox - ca fiind „retardat dogmatic și teologic, compromis pentru colaboraționismul său cu regimul ateu comunist”, scotese a fi o injurie

gravă adusă multora care au suferit în închisorile comuniste și, în același timp, adusă unor mai tineri, care luptă astăzi pentru instaurarea unei democrații autentice și în țara noastră. Ei luptă cu armele care le stau la îndemînă, și anume: propovăduind iubirea între oameni, propovăduind iertarea celor ce au nevoie de ea, propovăduind apropierea între toți oamenii, propovăduind adevărul de care avem cu toții nevoie. Mă opresc aici doar pentru a nu fi categorisit ca demagog.

Din articol reiese clar că tot răul societății noastre are o singură rădăcină: clerul ortodox. De la „fariseism” său, de la „agresivitatea cu care tratează astăzi problemele publice”, agresivitate care „nu are, de altfel, nimic comun cu fundamentalul său creștin”, ni s-ar „trage” toate necazurile, toate nenorocirile pe care le îndurăm. Agresivitatea tonului d-lui Gabriel Andreescu uimește orice om care citește articolul, articol care se vrea o lecție de democrație autentică, de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, de protejare a „demnității umane”, de „reconciliere istorică”, de învățare a „conviețuirii într-un sistem social”. În tonul domnului Gabriel Andreescu nu se simte aplicabilitatea celor afirmate și susținute în articol.

Dion

Dacă clerul ortodox (în totalitate, așa cum reiese din articol) reprezintă tot răul societății noastre, să-l desființăm! Să-l dăm la o parte! Să-l suprimăm! Și-i vom lăsa, pentru o intervenție nuanțată și luminată, pe acei „intelectuali sensibili” să facă ei ceea ce cred că e bine pentru societatea noastră.

Un sfat creștinesc, totuși, de la un cleric: tot ceea ce este neadevăr, ceea ce e minciună, ceea ce e rău, ceea ce e nedemn de om se autodesființează, se înlătură pe sine. Merg mai departe și afirm că acest cler ortodox - numai ortodox și în totalitatea sa - răspunzător de tot răul existent în societatea noastră nu s-a autodesființat și, mai mult, nici nu a fost desființat, deși nu de puține ori și nu puțini au fost cei ce doreau acest lucru.

Deci, dacă se dorește suprimarea clerului ortodox, este nevoie de mina cuiu să facă acest lucru. Posibil ca mina respectivă să-și fi început activitatea. „Mi-e teamă”, însă, pentru ea, că nu va reuși atîta timp cît scopul și mijloacele nu sînt creștinești și nici măcar democratice. Creștinești nu sînt pentru că nu respectă învățătura creștină - vezi porunca iubirii; democratice nu sînt pentru că nu respectă voința aceluia în numele căruia vorbește și acționează.

Exemplificînd ceea ce am afirmat, pot spune: ce credeți dacă, prin absurd, toți bărbații și-ar lua de soție un bărbat, iar toate femeile și-ar lua de bărbat o femeie? Ce s-ar întimpla cu specia umană? Perpetuarea ei cum ar mai avea loc? În eprubete? Pentru im-

potrivirea clerului, dar și a oamenilor, s-au adunat atît de multe semnături reale împotriva homosexualității - este clerul ortodox atît de rău văzut? Această împotrivire a clerului ortodox împotriva homosexualității, această îngrădire, înseamnă o protejare a tinerilor.

Prin impunerea legiferării libertății de manifestare a homosexualității nu se protejează „demnitatea umană” și nici măcar nu se respectă drepturile și libertățile fundamentale ale omului. De ce? Dacă oamenii dintr-un anumit stat nu doresc o schimbare care să-i afecteze, schimbarea nu trebuie făcută. Aceasta este democrația! Evident, cu lipsurile ei. Și totuși, cea mai bună formă, cunoscută deocamdată, pe care dorim să o îmbrățișăm. Puteam spune chiar că, uneori, cantitatea domina calitatea.

Un învățat român afirma că: „Nimeni nu poate interzice unui popor să-și trăiască tradiția și istoria cu gloriile și înfrîngerile ei”.

Pentru că omul trăiește doar în măsura în care trăiește viața semenului său, mă (vă) întreb: cine oare trăiește mai intens viața semenului său? Și atunci se cuvin atacurile insistente la adresa clerului ortodox? Și clerul ortodox este tot un om. Acest om a fost profund rănit. Îl doare nu atît rana creată de lovitură, cît duritatea omului care l-a rănit. Omul fiind o ființă complexă, cea mai complexă realitate de pe pămînt, trebuie ascultat și iubit. Nu trebuie rănit! Nu trebuie lovit!

Eu cred că atît naționalismul, cît și cosmopolitismul sînt la fel de nocive. Amîndouă conceptele sînt la extreme. Extrema înseamnă margine. Margine înseamnă locul cel mai apropiat de prăpastie. Iar prăpastie înseamnă locul fără de întoarcere. Nu consider nici naționalismul, dar nici cosmopolitismul lucruri sănătoase, deci viabile, deși le-am simțit întotdeauna, pretutindeni, în felul de a fi al oamenilor și chiar în felul lor de a se manifesta. Extremele confiscă personalitatea umană și deci confiscă libertatea de manifestare.

Cantonarea în concepte depășite”, deci, o întinim sub diferite măști, la diferiți indivizi, în diferite domenii și ea face parte, din păcate, din viața de zi cu zi a Planetelor.

„Simbol al valorilor comune” întinim și la noi. De pildă, Timișoara, Reșița, Arad și multe altele. Orașele martir Ip și Trăneasa sînt simboluri ale dramelor pentru că așa vor anunța indivizi și nu pentru că ele ar fi simboluri negative prin ele însele. În asemenea cazuri este nevoie de reconciliere istorică și nu de „alimentare” permanentă cu fel și fel de sloganuri. Pentru reconcilierea istorică în vederea stabilizării, demnității și prosperității de care să beneficieze fiecare om este nevoie de cuvinte, care puse unele lingă altele și împletite cu transparența lor în „fapte” să genereze dragostea între oameni, indiferent de crezul politic, de limba vorbită, de credința moștenită sau împărtășită în cursul vieții.

Nu numai gazonul englezesc trebuie cultivat, nu numai tehnologiile moderne trebuie învățate, ci și democrația, ci și știința conviețuirii într-un sistem social... ci și știința de a nu introduce pe țeva tunului cuvinte cu care să rănești sau chiar să omori oameni, care gîndesc și făptuiesc, cel puțin la fel ca tine, binele și adevărul, frumosul și dragostea, unitele în diversitate și democrația, reconcilierea și demnitatea...

Emil Cioran, pesimist și - îmi permit să afirm - puțin credincios, afirmă, că: „Punctul nul al existenței este atunci cînd îți e totuna că citești un proces-verbal sau că te gîndești la Dumnezeu”.

Și totuși, domnule Gabriel Andreescu, credeți că clerul ortodox a ajuns în punctul nul al existenței lui?

Dan Radosav, Reșița, 09.11.1995

ANDREI CORNEA

„Contractul cu demagogia“

Săptămîna trecută, la trei ani de la formarea guvernului său, premierul Nicolae Văcăroiu, cu o nesimțitoare perseverență, a intonat din nou elogiiu propriei activități, luind tonul triumfalist, demagogic și îngâmfat cu care ne-a obișnuit fostul funcționar de la CSP. L-a dezmințit nu numai realitatea la care guvernul pare orb, dar chiar și directorul SRI, d-l Măgureanu, care a prezentat Parlamentului un raport dramatic, din care probabil cea mai sumbră concluzie este cea că 30-40% din veniturile obținute în România provin din economia subterană.

Că țara este prost guvernată este, astfel, recunoscut implicit chiar de către unii ce au puterea. Că statul de drept este tot mai mult o ficțiune și că ilegalitatea este consfințită cinic de către Puterea înalță s-a dovedit atunci cînd Senatul a refuzat să adopte moțiunea simplă a PL '93, care învinuia Guvernul de a nu fi respectat Legea electorală prin nedistribuirea de aproape trei ani a cărților de alegător. Iar că sentimentul apăsător al lui „așa nu se mai poate“ a pătruns pînă și în sferele înalte s-a văzut la Conferința Națională a PDSR. Atît mesajul mustrător al președintelui Iliescu, cît și criticile aspre aduse partidului de către d-l Marțian Dan sugerează că relativă unitate de pînă acum a oligarhiei ce conduce România începe să devină tot mai supusă încercărilor o dată cu apropierea scadenței electorale.

În această deloc agreabilă conjunctură, Convenția Democratică din România a dat publicității un text programatic intitulat „Contract cu România“. În el se promite că, în eventualitatea accederii la putere în urma alegerilor din 1996, CDR va realiza, în 200 de zile, un număr impresionant de proiecte cu valoare socială.

Ideea în sine a explicitării „contractului social“ ce trebuie să existe între guvernanti și cetățeni este prețioasă, eu fiind de altfel preluată din tradiția occidentală (vezi „Contractul cu America“ al Partidului Republican din SUA). Pe de altă parte, apariția acestui text acum, la două săptămîni de la dispariția lui Corneliu Coposu, sugerează decizia îndreptățită a formațiunii din Opoziție ce se autointitulează „singura alternativă reală la actuala Putere“ de a se lansa hotărît în cursa electorală. Pînă aici lucrurile stau bine, dar să ne oprim și asupra conținutului documentului:

Fiește, nu cred deloc că un atare text programatic este un eseu științific, ori un articol doct de poliologie, scris cu toate rigorile unei metode verificate îndelung. Avem de-a face, desigur, cu un manifest politic, unde retorica și elementele propagandistice sînt, pînă la un punct, normale. Din acest punct de vedere, nu am foarte multe obiecții la asocierea promisiunilor la un termen precis – cele 200 de zile. O formațiune politică, mai ales în apropierea campaniei electorale, este nevoită să facă promisiuni, dintre care unele s-ar putea să fie exagerate sau să nu poată fi îndeplinite din diferite motive. Ceea ce nu mai înțeleg – dar chiar deloc – este de ce

promisiunile conținute în acest text sînt profund contradictorii, vicinate, din start și în mod flagrant, de inconsistență logică elementară. Astfel, la punctele 12 și 13 se anunță că în 200 de zile vor fi promovate legi care „vor diminua pînă la anulare impozitul pe profitul reinvestit“ și că, mai mult, întreg „sistemul de taxe și impozite va fi revăzută, în scopul diminuării lor“, fiind, în special, redus impozitul pe venituri. Rezultă de aici că veniturile bugetare vor fi reduse. Pe de altă parte, aflăm, de la alte puncte, că: în 18 luni de la preluarea puterii vor fi construite cămine studențești cu 10.000 de locuri; că va fi asigurat femeilor un concediu postnatal de 2 ani, dar și un ajutor lunar reprezentînd 10% din salariul mediu pentru fiecare copil sub 16 ani aflat în îngrijire, că se vor acorda tinerilor credite ieftine pentru cumpărarea de locuințe, că absolvenții fără serviciu vor primi un ajutor social, că vor fi pietruite drumurile sătești și electrificate satele „cu fonduri de la buget“ etc. Cu alte cuvinte, CDR ne anunță că, încă din primul doi ani de guvernare, va cheltui mult mai mult din buget pentru destinații sociale, prelevînd totodată impozite mult mai mici. Numai printr-o minune, să zicem aceea de a descoperi o mare de petrol sau un munte de aur, asemenea programe contradictorii ar putea fi realizate în 200 de zile, doi ani ori chiar patru.

Dar „Contractul cu România“ nu este numai inconsistent; pe alocuri, el vădește o mentalitate retrogradă, dirijistă, ostilă profund principiilor economiei de piață și ale democrației de tip occidental. Spre exemplu, la punctul 10 s-a scris că „în 200 de zile vor fi stabilite măsuri legale care să garanteze o formare corectă a prețurilor la produsele și serviciile de bază“. Cu alte cuvinte, CDR pare să preconizeze reintroducerea prețurilor a căror „corectitudine“ să fie determinată nu de piață, ci de birocratici. Pentru a face ca prețurile să scadă nu e nevoie deelt de un surplus de produse vandabile și de o monedă stabilă, ceea ce nu e de obținut în absența reducerii deficitului bugetar. De asemenea, ideea de a finanța pietruirea drumurilor sătești de la bugetul de stat lasă impresia neplăcută că CDR nu a înțeles nimic din principiul autonomiei locale și al decentralizării administrative. Astfel de lucrări, ca și multe altele de interes local, pot fi, de cele mai multe ori, finanțate din bugetele locale, a căror lege Guvernul nu a promovat-o și pe care „Contractul cu România“ nu numai că, printr-un fel de stranie omisiune, nici nu o amintește, dar o și contrazice flagrant prin propunerile sale explicite.

Concluzia mi se pare extrem de îngrijorătoare: în fața unei guvernări rele și corupte ești tentat să dezespri atunci cînd partea cea mai importantă a Opoziției suferă de inconsistență, de demagogie, cit și de lipsă de înțelegere pentru principiile elementare ale democrației. Nu e o plăcere să ai cîrmuitorii netrebniți, dar este un adevărat dezastru să lipsească și o alternativă credibilă la ei și la politica lor.

MARTI 21 NOV.

• Devalorizarea leului – la Senat

La Senat, dispute aprinse cu reprezentanții Guvernului pe marginea devalorizării accentuate a monedei naționale. Premierul Văcăroiu a arătat că deprecieră leului se datorează investițiilor nerentabile, valorii superioare a importurilor față de cea a exporturilor, ca și efectuării de operațiuni subterane cu valută de către casele de schimb. Reprezentanții Opoziției, dar și ai PSM au apreciat critic politica economică a Guvernului.

• Codul penal – respins a doua oară

Legea de modificare a Codului penal și a Codului de procedură penală nu a intrat, pentru a doua oară, numărul necesar de voturi pentru a fi adoptată în Camera Deputaților. *Impotrivă* au votat parlamentarii Opoziției, cei din PRM și PSM, o parte din deputații PUNR și cei aparținînd minorităților naționale.

• Frământările în PDSR continuă

După ce luni 21 noiembrie au plecat din PDSR zece membri ai filialei Timiș, și-au depus demisiile trei deputați, cu toții acuzînd starea de corupție de la virful partidului, ca și trucarea alegerilor în cadrul unor organizații locale. Liderul PDSR, Adrian Năstase, apreciază că aceste demisii sînt determinate doar de motive personale.

• Guvernul declanșează măsuri pentru reducerea deficitului comercial

Executivul a adoptat un prim pachet de măsuri, instituind controlul obligatoriu în vamă a valorii unor produse de larg consum, s-a redus numărul mărfurilor de import exceptate temporar de la plata taxelor vamale. Ministrul Comerțului, Petru Crișan, a estimat că în 1996 deficitul balanței comerciale va fi sub 1 miliard dolari SUA.

MIERCURI 22 NOV.

• Raportul SRI – prezentat în Parlament

Directorul SRI, Virgil Măgureanu, a prezentat în fața Camerelor reunite ale Parlamentului raportul anual, accentuînd îndeosebi probleme legate de apărarea intereselor economice, de subminarea și degradarea structurilor necesare bunei desfășurări a vieții social-economice sau spărării naționale. În replică, reprezentanții Opoziției l-au acuzat pe Măgureanu de implicare în problemele economice în stilul fostei Securități.

• MAE condamnă interesul strategic al Rusiei în Transnistria

MAE a condamnat pretenția Federației Ruse, exprimată în Hotărîrea Dumei de Stat, de a i se recunoaște interesele strategice în Transnistria, teritoriu aflat la peste 1.000 de kilometri de granițele Federației Ruse. „Transnistria este parte integrantă a Republicii Moldova, iar integritatea teritorială a acesteia este apărută de dreptul internațional“.

• România – gata să-și asume sarcini NATO în Bosnia

Printr-o scrisoare a Guvernului adresată secretarului general ad-interim al NATO, România și-a exprimat disponibilitatea de a participa – logistic și umanitar – la Forța multinațională de pace pentru fosta Iugoslavie (IFOR).

JOI 23 NOV.

• CDR și-a lansat platforma politică

Președintele Convenției Democratice, Emil Constantinescu, a prezentat platforma politică pentru apropiata campanie electorală, program intitulat *Contract cu România*.

• Moțiunea cărții de alegător a fost respinsă

Senatul a respins, cu 66 de voturi pentru, 62 *Impotrivă* și două *abșineri*, moțiunea simplă privind cerșea de alegător, inițiată de PL '93 și susținută de 50 de parlamentari.

VINERI 24 NOV.

• Legea caselor naționalizate a fost promulgată

Președintele României a promulgat *Legea pentru reglementarea situației juridice a unor imobile cu destinația de locuințe, trecute în proprietatea statului*.

• Cererea de ridicare a imunității lui C.V. Tudor a ajuns la Senat

Ministrul Justiției, Ioșif Gavril Chiușbaian, a înaintat președintelui Senatului cererea formulată de procurorul general prin care se solicită declanșarea procedurii de ridicare a imunității parlamentare a senatorului PRM Corneliu Vadim Tudor, pentru săvîrșirea infracțiunii de ofensă adusă autorității. Urmează ca, de acum înainte, Comisia juridică, de numiri și disciplină a Senatului să se pronunțe în acest caz.

SÎMBĂTA 25 NOV.

• Conferința Națională a PDSR

Peste 3.000 de delegați participanți la Conferința Națională a PDSR au reales pe Oliviu Gherman în funcția de președinte și pe Adrian Năstase în cea de președinte executiv. Au fost adoptate circa 20 de rezoluții pe probleme de protecție socială, politică economică, autonomie locală, integrare europeană. Totodată, au fost adoptate noul Program și Statutul ale partidului și au fost alese noile organe de conducere.

• PAC se pregătește de guvernare

„Ne pregătim pentru guvernare“, a declarat președintele PAC, Nicolae Manolescu, după încheierea Comitetului Național al partidului, care a discutat strategia PAC pentru apropiatele alegeri locale. Excluzînd partidele extremiste sau comuniste, PAC este dispus la alianțe pe plan local cu oricare formațiune politică.

LUNI 27 NOV.

• Conform CNS, se trăiește totuși bine

Rata inflației s-a dublat în luna octombrie 1995 față de luna septembrie a aceluiași an, sîrînd de la 1,7% la 3,5%, se arată în datele comunicate de Comisia Națională de Statistică (CNS). Potrivit CNS, creșterea inflației a fost cauzată de majorările de prețuri care au avut loc în luna octombrie 1995.

• Premierul Nicolae Văcăroiu la Belgrad

Prima oficialitate străină ce vizitează Iugoslavia după ridicarea embargoului, premierul Nicolae Văcăroiu, a sosit la Belgrad cu intenția de a stabili strînse relații economice cu țara vecină. Au fost semnate mai multe tratate (printre care cel de liber schimb) și se intenționează deschiderea unei bănci mixte.

Rubrică realizată de
MARIAN CHIRIAC

Din numerele viitoare

- Supliment gratuit – Prima conferință a PEN-Club în România: „Scritorul și Puterea“
- Editorial de Gabriela Adameșteanu
- Alvin Toffler: Sfaturi pentru România secolului XXI
- Vladimir Tismăneanu despre intelectualii din Est
- Aurelian Crăițu: Despre patriotism și naționalism
- Masă rotundă la GDS: Legea învățămîntului, studenții, Solidaritatea Universitară și Emil Constantinescu
- Mihai Korne: Orientările opozițiilor
- Gabriel Andreescu: Subiectiv, despre identitatea națională
- Andrei Oșteanu: Stigmatul etnic
- Gabriel Dimisianu despre *Cărțile crude* de Mircea Mihaies
- Secolul 20 despre cultura Egiptului

Cînd guvernării greșesc, populația plătește

Potrivit unei înțelegeri, FMI a consimțit să prelungească Acordul cu România și deci să livreze partea a doua din creditul convenit în 1994 și suspendat în februarie 1995 din cauza neîndeplinirii de către partea română a angajamentelor asumate pe linia reformei întreprinderii (Legea falimentului, Legea concurenței, funcționarea Burselor de Valori, privatizări semnificative și asanări în rîndurile agențiilor economice de stat mari producători de pierderi). Chiar dacă ar veni curînd – ceea ce nu este cazul –, cei aproape 300 milioane dolari de la FMI sînt însă insuficienți pentru a rezolva stringentele și gravele probleme de finanțare pe care le determină acumularea unui deficit de peste 1,5 miliarde dolari în conturile externe pînă la sfîrșitul anului. Cu atît mai mult cu cît, în condițiile sistării creditării externe, acest deficit a fost pînă în prezent finanțat din rezervele valutare oficiale și din activele de rezervă ale sistemului bancar, ambele ajunse deja la cote periculoase de scăzute, dincolo de care apelul la acestea devine aproape ireponsabil. Acest deficit – adică depășirea cu cel puțin 20% a încasărilor în valută din exporturi de către cererea în valută pentru susținerea importurilor – explică, de altfel, în ultimă analiză, deteriorarea gravă a leului. Banca Națională nu mai dispune de suficiente rezerve spre a interveni acum fără grijă pe piață, prin vânzări de valută, spre a opri actualul picaj al leului. Din păcate, cuvintele premierului Văcăroiu, „Vindem și aur din rezervă pentru a nu se sta în frig”, nu constituie nici vro glumă, nici chiar numai o metaforă. Este strict o situație la care se riscă să se ajungă.

Astfel încît măsuri severe de frînare a importurilor sînt indispensabile. Dobînzile au fost majorate pentru a îngreuna accesul la creditele în lei pentru achiziții de mărfuri, îndeosebi din import. Plafonul rezervelor minime obligatorii ale băncilor comerciale la deți-

nerile în valută a fost dublat în vederea limitării creditelor acordate în valută (ce folosesc tocmai pentru importuri). Leul este sistematic devalorizat pe piața interbancară în scopul scumpirii și deci descurajării importurilor. În sfîrșit, fiscalitatea la import este sporită în același scop, semnificative în acest sens fiind deocamdată măsurile de creștere a valorilor minim admisibile de taxare în vamă a țigărilor, cafelei și băuturilor alcoolice. Urmează suspendarea tuturor scutiilor și înlesnirilor de vamă la cele mai diverse categorii de produse.

Este surprinzător că astfel de măsuri vin așa de tîrziu. Pentru că deja de trei-patru luni evoluțiile din economie erau îngrijorătoare, constatîndu-se acumularea unui deficit masiv în conturile externe, pentru care se întrevădeau mari dificultăți de finanțare. În primele 9 luni ale anului, în comparație cu perioada corespunzătoare a anului trecut, exporturile au crescut cu 22%, dar importurile cu circa 42%, ceea ce înseamnă că sporirea cu 10% a producției industriale, de care vorbesc statisticile oficiale, s-a realizat pe seama sau cu prețul rezechilibrării substanțiale a conturilor externe. Și este vorba de mai mult de o triplare a deficitului din 1994 (430 milioane dolari).

Ce s-a întimplat? Speriat de hiperinflația și deingolada leului din 1993 și forțat de absența unei alternative, guvernul Văcăroiu a acceptat, la începutul anului trecut, reșterul FMI, care a prevăzută în esență introducerea unor dobînzii înalte, compensatoare ale inflației, și limitarea emisiunilor monetare fără acoperire. Reșeta a operat drastic în 1994 prin penuria de lei creată pe piață.

Și inflația s-a temperat, iar în mod cu totul remarcabil, grație dobînzilor remuneratoare, fuga de leu spre valută a încetat și cursul monedei naționale s-a redresat. Dar reformele ce trebuiau întreprinse apoi în economia reală, prin

asanări pentru eficientizare în rîndurile întreprinderilor neviabile, au fost, din păcate, amîinate.

Consecințele adverse au apărut în numai cîteva luni. Pe măsura scăderii inflației, dobînzile au trebuit reduse, iar emisiunile monetare au fost reluate pe o scară mai extinsă. Deci politica monetară și bugetară restrictivă a fost relaxată. Din păcate, Guvernul a forțat această relaxare prin presiuni asupra Băncii Naționale și a sistemului bancar. Mai mult, însă, aceste presiuni au vizat ținerea artificială în chingă a leului pentru stoparea inflației interne, dar bubă a spart în altă parte – și încă acolo unde era mai grav. Ieftine din cauza leului atîta vreme supraevaluat, importurile au luat-o razna. De toate aceste relaxări și „facilități” au beneficiat nu doar întreprinderile profitabile, ci și cele neprofitabile. Producția industrială a sporit, dar a crescut și cea pe stoc și, ca urmare, blocajul financiar s-a amplificat. Mult mai grav, însă, în condițiile creditului mai ieftin, segmentul neprofitabil al industriei a putut avea din nou acces mai facil la importuri, fără a ieși însă în mod corespunzător la export, de unde și masivul deficit comercial. Banca Națională încearcă acum redresarea scumpind din nou creditul.

Ceea ce în mod cert a grăbit intervenția Băncii a fost apariția unui fenomen grav: devalorizarea leului în acest an a ajuns mai pronunțată decît inflația internă (peste 20% față de 14% în pri-

mele 9 luni). În ultimele săptămîni, decalajul s-a amplificat fabulos – tîndind cont de prăbușirea leului.

Anul trecut, situația a fost inversă: 62% inflația și doar 38% devalorizarea leului. Condiții în care a și fost posibilă blocarea tendinței de căutare cu orice preț a valutei ca valoare-refugiu. În noua situație, însă, nici nu contestă dacă inflația oficială scăzută este reală sau doar o încercare statistică de înfrumusețare a realității. Este de ajuns că populația și agenții economici au apucat să perceapă că devalorizarea cursului este mai accentuată decît inflația, condiții în care apreciază deținerea în sine a valutei ca asigurînd cea mai profitabilă protecție compensatoare împotriva inflației.

Din nefericire, intervenția Băncii Naționale este tardivă. Masivul deficit din conturile externe deja s-a acumulat și va trebui acoperit. Adică cineva va trebui să plătească. Și nu există altcineva decît agenții economici profitabili și, desigur, populația.

Asupra guvernului Văcăroiu apasă răspunderea, pentru că acumularea în acest an a unui deficit de circa 1 miliard și jumătate de dolari – după performanța din 1994 – este consecința exclusivă a nefericitei politici a cabinetului Văcăroiu de a stimula activitatea industrială înaintea restructurării ei, ceea ce prezintă riscul de a se încuraja și activitățile industriale care însoțesc resurse pe seama societății.

● Starea de criză în care se află România este atît de profundă, încît se găsește reflectată chiar și în rapoartele unor instituții mai puțin interesate să vorbească despre greșelile clasei conducătoare. Un exemplu în acest sens este Raportul SRI. După cum observă și Bogdan Ficeac în editorialul României libere (nr. 1.726, 25 nov. 1995), raportul prezintă „numeroase acte grave, generatoare de pagube imense pentru economia națională”. Raportul confirmă cazurile semnificate în presă și, mai mult, constată că acestea sînt doar o mică parte din ceea ce se înregistrează în economia subterană. Editoriștii conchide: „Doar pentru a ceea parte din dezvăluirile SRI, Guvernul ar fi trebuit să cadă. În schimb, noi asistăm la manifestări pline de tupeu și de cinism din partea celor răspunzători de acest dezastru național”.

● În timp ce SRI este la datorie și semnalează fapte ce pot periclita siguranța națională, grupuri de români înarmați lucrează pentru sfîrșirea imaginii României în exterior. Specialistul în servicii secrete Cornel Ivanciuc dedică acestui scandal internațional articolul său din pagina a treia a Academiei Cașaveanu (nr. 46, 21-27 nov. 1995): *De la lebedele Austriei, la băncile Germaniei*. În fața acușelor conform cărora grupul paramilitar ce acționează în Germania („Garda”) este „coordonat de elemente criminale ale fostei Securități” și că beneficiază de „girul unor înalte cercuri guvernamentale de la București” (acușe emise de presa germană), SRI nu se mai arată așa de „cooperant” ca în cazul raportului mai sus amintit. Purtătorul de cuvînt al instituției găsește la rețea un țap ispășitor: românii. Cornel Ivanciuc nu se lasă înșelat: „Opinia colonelului Uliuru, cu privire la faptul că infractorii din Germania sînt țigani, este complet lipsită de relevanță, întrucît fotografiile publicate de Der Spiegel nu corespund din perspectivă antropologică cu tipurile subrasiale ale țiganilor”. Care să fie motivul acestei

REVISTA PRESEI

NORII ȘI CATIFEA

Încercări a SRI de a ne abate atenția? Din informațiile puse la dispoziție de presa germană rezultă că „o parte din bunurile furtive de grupul Garda (în special aparatul de înaltă tehnologie) este valorificată în România, printr-o rețea de firme private. Una dintre acestea activează la Iași și este condusă de o persoană cu relații privilegiate în cercurile guvernamentale”. Oare aceste lucruri nu au nici o legătură cu mult apărată siguranța națională?

● Guvernul nu se lasă impresionat de nici una din catastrofele cu care sînt confruntate societatea, economia sau imaginea României. El are rezolvări pentru orice situație, chiar dacă acestea sînt, după cum observă Andrei Pleșu în *Dilema* (nr. 150, 24-30 nov. 1995), eufemistice. „El (Guvernul, n. n.) nu suportă cuvintele «tari», în nici o împrejurare. (...) De pildă, în loc de «bătrîni», «vîlășă grea» și alți asemenea termeni obsceni, se preferă «dificultățile inevitabile ale tranziției» sau «criza mondială». (...) Pe scurt – și ca să simplificăm lucrurile – în loc de «catastrofă» se spune «unele greutăți», în loc de «corupție» se spune «exagerările presei» sau «afirmații calomnioase», în loc de «eșec» se spune «succes». Această virtuoșitate a eufemismului e, însă, un talent moștenit. Unii dintre noi își mai amintesc, poate, de scumpirile care se numeau, pe vremuri, «reașezări de prețuri», de concedierile care se numeau «reorganizări», de mitingul obligatoriu, care se numea «manifestație spontană» și de toate cele-

late abilități retorice care făceau sarea și piperul vieții sub dictatură”.

● Tot de „vremurile trecute” ține și escamotarea problemelor reale prin manifestări „sărbătorești” și triumfaliste – manifestări din ce în ce mai dese în ultimul timp (se apropie, doar, sărbătoarea națională). În *Adevărul* (nr. 1.730, 25-26 nov. 1995), C. Stănescu transcrie impresiile sale de la unul din aceste momente euforice: „Recentul «chef» de la Herculană s-a numit «Congresul Spiritualității Românești». Sonorele pupături schimbate acolo s-au auzit negreșit în toată lumea românească. Discursurile patriotice și focoașele vor ține cald, la iarnă, românii de pretutindeni”. O altă sărbătoare regizată cu fast, tot ca în „vremurile trecute”, în Sala Palatului, a fost Congresul partidului de guvernămînt. Același număr al ziarului *Adevărul* descrie, pe prima pagină, atmosfera importantului eveniment: „O mare de costume negre-cenușii, ieri în Sala Palatului. 4.000 de delegați PDSR și invitații lor s-au instalat în fotolii, iar 41 de lideri au luat loc în prezidiu, pe scena aranjată cu frunze de toamnă. Pe un fundal drapat cu mătase albastră erau trei trandafiri fosforescenți. Alături de ei stătea scris cu litere uriașe: Conferința Națională a PDSR. O adunare menită să impresioneze prin dimensiune și prin discursuri”.

● Pentru că a venit vorba de „românii de pretutindeni”, trebuie să amintim aici un eveniment, de data aceasta de autentică „spiritualitate românească” și lipsit de fast și gesturi mărețe: revista *Contrafort* de la Chișinău a împlinit, o dată cu numărul din octombrie, un an de la prima sa apariție. Așa cum o făcuseră și la primul număr al acestei reviste (care între timp și-a căpătat prestigiul unei publicații „clasice”), sîntem, cu bucurie, alături de colegii noștri basarabeni. (CEZAR PAUL-BĂDESCU)

Tineri uciși de Guvern

• Avocatul acuzării: „Instanța a decis că s-a tras în mulțime din ciadirea Guvernului, cu intenția de a ucide”. • Familiile victimelor: „Protestăm împotriva hotărârii ca inculpații să fie judecați în stare de libertate”. • Avocatul apărării: „Cel doi ofițeri SPP au fost niște elemente exemplare la serviciul lor”.

În fiecare săptămână are loc, la Tribunalul Militar București, audierea martorilor în procesul intentat de familiile victimelor Andrei Frumușanu și Aurica Crăniceanu ofițerului SPP Dorel Vasile Gabor, acuzat de dublu omor săvârșit cu intenție. În același proces apare ca inculpat, pentru fals, uz de fals și favorizarea infractorului, maiorul SPP Marian Constantin. Avocatul părții reclamante, Ion Mustață, ne declară: „Procesul acesta trebuie tratat pe feli. Până acum am obținut-o pe prima - mică, dar foarte importantă: instanța de judecată a stabilit definitiv că în ziua de 25 septembrie 1991 s-a tras în mulțime, din clădirea Guvernului, de la etajul 2, din anticamera secretarului general al Guvernului, cu intenția de a ucide”. D-l I. Mustață a cerut, ca probe în proces, regulamentul de funcționare al SPP din ziua de 25 sept. 1991, precum și sarcinile de serviciu ale lui Dorel Vasile Gabor în acea dată. „Ceea ce văd că s-a depus acum la dosar, după multe insistențe din partea acuzării - aceste copii xerox greu lizibile - sînt niște fraze vage, generalități neconcludente. Nu așa ceva așteptam, voi reproșez cererea”.

Părinții Lucica și Victor Frumușanu afirmă: „Procesul acesta ne-a distrus psihic, dar nu vom ceda! Sînt 105

martori cu totul, abia de-acum încolo vor fi citați cei cu greutate. Avocatul nostru apreciază că audierea va dura cam cinci luni. Surprizele se țin lanț: brusc, suferă cu toții de amnezie, nu-și mai amintesc nimic din declarațiile pe care le-au făcut anterior. Noroc că procurorul Gheorghe Surdescu le-a luat declarații olografe, semnate, așa încît sînt prinși în cleștele propriilor lor cuvinte. La cererea noastră, s-a aprobat să participe și dînsul la audieri, dar abia de la 1 decembrie, după ce va fi înaintat în grad, va face efectiv parte din completul de judecată. Președintele completului e colonelul Ion Panaitescu; plin de răbdare, le smulge martorilor cuvintele cu cleștele din gură. Nu la fel s-a purtat fostul președinte, generalul Lucescu. Acesta ne-a chemat într-un birou al Școlii de Poliție, unde s-au ținut primele înfățișări; ne-a pus în față o foaie de hirtie și ne-a cerut în mare grabă să o semnăm. Am citit-o - era o declarație prin care ne restrîngeam pretențiile materiale față de SPP și de ucigașii fiului nostru la 1-2 milioane. Am refuzat s-o semnăm, atît noi eli și Viorel Crăniceanu. Pe parcurs, în urma unor discuții cu avocatul nostru, generalul Lucescu s-a retras din proces: dînsul omisese să citeze autoritatea tutelară, care urma să susțină cauza

copiilor Crăniceanu! Noi credem că a fost bucuros să scape dintr-un proces așa de «dificil» pentru poziția dînsului (...) Am protestat însă, cu două săptămîni în urmă, rămînd în picioare, în sală, ca urmare a hotărîrii instanței ca inculpații să fie judecați în stare de libertate. Protestăm și acum; e vorba de un dublu asasinat, cu intenție!”.

Viorel Crăniceanu remarcă: „S-a prezentat un martor-cheie: Constantin Nechita, unul care a încercat să scoată din pieptul soției mele cartușul incandescent și și-a ars mina. Era chiar lângă noi, acolo, în mulțime; a văzut de unde s-a tras, a văzut cartușul

apropiindu-se și a avut un reflex de apărare, s-a ferit. Totul s-o întimplat în mai puțin de o secundă. În aceeași situație se afla și Petrișor Nițulescu, prietenul lui Andrei Frumușanu - și el a văzut tot, și el a venit să depună mărturie”.

Ofițerii SPP Dorel Vasile Gabor și Marian Constantin nu par îngrijorați. Sînt îmbrăcați bine, cu o nuanță de ostentație: ochelari fumurii, pantaloni de piele, cizme cu multe curelușe. Dorel Vasile Gabor refuză orice comentariu: „Nu dau declarații presei, aceasta mi-a fost mereu ostilă, iar '22-ul nu a făcut excepție. Imi vînași imaginea pe stradă, în magazine, nu mai am viață particulară. Sînt filmat cînd cumpăr apă minerală sau vin din piață. E posibil? Mă întrebați dacă sînt afectat psihic? Nu. Starea de tulburare a trecut. Ziariștilor și tuturor celor ce mă acuză le dau întîlnire în ziua cînd instanța se va pronunța. Nu mă tem deloc de clipa aceea. Șiți vorba cu cine ride la urmă...”.

Dumitru Petrescu, avocatul lui D.V. Gabor - și cel care oferă consultații juridice, în fiecare marți, la APADOR-CH -, afirmă: „Nu, nu e o sarcină dificilă nici pentru mine, nici pentru Dumitru Nicolae, avocatul maiorului Marian Constantin, să ne apărăm clienții. Ei sînt nevinovați, chiar dacă punctul de vedere al celui care a întocmit rechizitoriul și al celui ce l-a semnat e altul (...) Viața personală a clientului meu a fost foarte grav afectată de acest proces și presa poartă o mare parte de vină. S-au scris multe, prea multe trăsături, ar trebui ca ele să înceteze (...) De ce să fie judecați în stare de arest? Aici, motivarea din rechizitoriul e judicioasă: cei doi inculpați s-au prezentat la toate solicitările instanței, n-au încercat să le influențeze, nici să scape de răspundere, iar în timpul serviciului au fost niște elemente exemplare”.

Cu demisia, falsuri și amnezii, cu un ritm de audiere de patru martori pe săptămîna, cel mai mediatizat proces al ultimilor ani - procesul-simbol al democrației de după '89 - continuă.

DIANA TURCONI

PARLAMENT

Potrivit SRI, economia subterană reprezintă 34-45% din PIB

ri SRI sînt oameni ca toți ceilalți români, din anul de grație 1995. Ei pot cloaca, greși sau pur și simplu se pot trezi dimineața în pielea altui personaj”, a afirmat candid Măgureanu, adăugînd că îi este greu să creadă că în România se poate teme cineva de Serviciul pe care îl conduce. În ce privește cazul „Terasa Anda”, Măgureanu a spus că angajații săi au fost victimele unei rivalități între serviciile secrete. Și apărarea ordinii constituționale a țării pare să se fi bucurat de o atenție specială din partea SRI, dacă e să ne luăm după spațiul acordat în raport acestui capitol. Evident, calul de bătaie îl constituie minoritatea maghiară, autorii raportului precizînd în repetate rînduri că dețin „un volum semnificativ de informații despre revizionismul maghiar”.

„Analiza acestor documente (ale UDMR, n.n.) și a informațiilor obținute prin mijloace specifice ale SRI relevă intenția creării unui sistem instituțional propriu pentru «comunitatea autonomă a maghiarilor din România» și, deosebi, a unui sistem anti-constituțional de administrare locală, exclusiv pentru unitățile administrative în care trăiesc într-un procent însemnat persoane aparținînd minorității maghiare. În același scop, se acționează pentru înființarea unei rețele neautorizate de învîntămîntului maghiar din România», subordonată și integrată unuia din exterior, prin crearea, în mai multe localități din Transilvania, a unor unități de învățămînt de grad universitar și postuniversitar, arondate la instituții de învățămînt superior ori alte organisme

din străinătate, subvenționate din afară (...) Un volum semnificativ de informații obținute de SRI dovedeau susținerea, orientarea și coordonarea sistematică a acțiunilor autonomist-separatiste și revizioniste maghiare de către structuri informative străine din țări interesate în menținerea stării tensionale și de nesiguranță în zonă” (Raport SRI, p. 33).

La același capitol, SRI avertizează asupra intensificării demersurilor privind refacerea structurilor specifice fostei Mișcări Legionare, precum și asupra proliferării în rîndul tineretului a mișcării sataniste.

Care a fost reacția parlamentarilor? Ei bine, puțin a lipsit ca raportul SRI să nu se bucure de o apreciere unanimă în privința seriozității și a complexității sale. Mai mulți parlamentari din Opoziție au văzut în raport o adevărată motiune de cenzură împotriva Guvernului, prin analiza economică elaborată de serviciul de informații al d-lui Măgureanu. Totuși, au existat și voci care au criticat documentul. Cel mai virulent atac a venit din partea liderului liberal Horia Rusu, care a remarcat că ampla analiză a fenomenului economic demonstrează că SRI și-a reactivat rețelele de informații din întreprinderi. El s-a întrebă dacă nu cumva interesul deosebit al instituției în cauză pentru economie provine tocmai din faptul că aceasta desfășoară și intense activități economice prin societăți comerciale proprii. La rîndul său, Adrian Vilău (PD) a opinat că SRI dovedește un interes nefiresc pentru situația economică, adăugînd că mîile de informații furnizate de SRI au avut contribuția lor la blocarea privatizării.

În final, Virgil Măgureanu a revenit la tribună și a cerut să fie reconvocat pentru a răspunde acuzațiilor ce i-au fost aduse în revista România Mare, într-o ședință parlamentară la care să fie prezent și C.V. Tudor. El a anunțat că SRI va tipări în curînd un Dicționar al morților dispăruți - victime ale atrocităților comuniste.

RALUCA STROE-BRUMARIU

Virgil Măgureanu a prezentat săptămîna trecută în fața Parlamentului o sinteză a raportului anual al SRI. Pe un ton foarte sigur, el a zugrăvit în culori sumbre tabloul economiei românești, susținînd că în România, la această oră, situația economică este cea mai dificilă și generatoare de neliniști (o situație existentă de cîtiva ani, denunțată nu o dată de Opoziție, dar prezentată de directorul SRI ca o mare dezvăluire). Responsabili pentru dificultățile din economie nu au fost numiți. Totuși, directorul SRI a acuzat sistemul managerial (vinovat de erodarea resurselor economice), precum și acțiunea unor factori externi. Investitorii străini serioși, s-a mai plîns Măgureanu, arată interes redus față de România, căreia îi aplică standardele unei țări africane. Și inițiativa particulară, ce s-ar fi dezvoltat anarhic și fraudulos, constituie, în opinia d-lui Măgureanu, una din cauzele dezastrului economic actual. Dezvăluirea cea mai semnificativă a raportului este însă procentul de 35-45% din PIB (Produsul Intern Brut) al României reprezentat de economia subterană. Acest procent alarmant de ridicat se datorează, potrivit raportului SRI, evaziunii fiscale și vamale, contrabandei de mărfuri, concurenței neleiale, deturnării de fonduri și corupției. Acuzat este și sistemul bancar - pentru modalitățile preferențiale și interesate de acordare a creditelor prin încălcarea normelor legale.

Așadar, la capitolul economie (cel mai amplu analizat în raport), diagnosticul este pus, să spunem, corect, dar cauzele sînt fie eludate (incompetența Executivului), fie doar menționate (lipsa de restructuring), fie relevate acolo unde indicarea lor servește compromiterii ideii de privatizare și inițiativa particulară.

Cazurile „Patapievică”, „Ungureanu” și „Terasa Anda” nu sînt clarificate în raport. Virgil Măgureanu a respins acuzațiile că SRI este o poliție politică, pretinzînd că respectivele scandaluri au fost generate de greșelile sau gafele angajaților săi. „Si ofițe-

VALENTIN FEYNS

O recreație absurdă a guvernului american Un episod al unei lupte politice dure

Timp de o săptămână, guvernul american a fost „închis”, dar marea majoritate a populației americane nici n-a băgat de seamă. Curentul electric, apa, gazele, telefonul nu s-au întrerupt. Poliția a continuat să patruneze străzile, avioanele au continuat să zboare, companiile industriale au continuat să producă, magazinele și băncile au rămas deschise.

Cu puține excepții, guvernul federal american nu produce, nu distribuie și nu oferă bunuri sau servicii. Nu e proprietar de întreprinderi industriale, nu controlează mijloacele de comunicație și de transport, nu are magazine și bănci (cel puțin nu în sensul obișnuit al noțiunii de bancă).

Și totuși, economia și societatea americană nu pot fi concepute fără arbitrajul guvernului federal. Calitatea aerului pe care îl respirăm, a apei pe care o bem, a medicamentelor din farmacii, a cărnilor din magazine, a mâncării din restaurante, a șoselelor etc. depind de el. Conturile la bancă, împrumuturile pentru studii superioare (uneori și cele pentru case) sînt garantate de guvern. Schimbări în repartizarea cheltuielilor sau subvențiilor guvernului îngrijesc sau ruinează regiuni sau industrii, lansează sau închid direcții majore de cercetare științifică. Mecanisme financiare complexe și delicate pot să stimuleze economia sau s-o frîneze cînd inflația începe să crească.

De ce s-a închis guvernul american? Pur și simplu pentru că nu a mai avut permisiunea să cheltuiască bani. Întîi, o precizare. Nu s-a închis tot guvernul. A fost trimisă acasă numai personalul considerat „esențial”. Poșta a continuat să funcționeze. Navele militare și avioanele lui Air Force au continuat să patruneze oceanele lumii și, respectiv, spațiul aerian al Irakului. Trupele care s-ar putea să fie trimise în Bosnia au continuat să se antreneze. Controlul traficului aerian în aeroporturile americane nu s-a oprit nici un moment. FBI a lucrat și e foarte plauzibil că nici CIA nu s-a închis.

Un Congres republican și un președinte democrat

Principiul de finanțare a guvernului american e relativ simplu. Pînă la 1 octombrie, data cînd începe anul financiar, bugetul trebuie să fie votat de Congres și aprobat de președinte. Dacă procesul nu e completat pînă la 1 octombrie – și de obicei așa se întîmplă –, pentru ca guvernul să continue să funcționeze, se votează niște măsuri temporare numite *continuing resolutions*. Pînă la un punct, asta s-a întîmplat și anul acesta. Întrucît bugetul nu era gata pe 1 octombrie, în ziua de 30 septembrie Congresul a votat și Clinton a aprobat o *continuing resolution* cu data de expirare pe 13 noiembrie. Aici procesul „normal” a încetat. Președintele a refuzat să mai semneze *continuing resolutions* pe care i le trimitea Congresul, pentru că includeau amendamente pe care le considera inacceptabile. Un Congres republican și un președinte democrat și-au încrucișat cornele ca niște berbeci și au refuzat să facă obișnuitul compromis. Cu excepția unor secțiuni deja finanțate, guvernul a fost forțat să trăgă obloanele și să trimită acasă aproape un milion de funcționari. După o săptămână în care declarațiile de principiu s-au amestecat cu manifestări de ambiții mărunte, politicienii au

sesizat că opinia publică trece de la un interes amuzat la enervare și au găsit o formulă de compromis care a permis ambelor părți să declare că au câștigat. Guvernul a primit bani pînă la 15 decembrie.

Cum s-a ajuns aici? Constituția americană are un sistem superb de controale (*checks and balances*), care are grijă ca nici una din ramurile de guvernământ să nu aibă prea multă putere, iar înțelepciunea instinctivă a electoratului american în general nu dă Casa Albă și Capitol Hill (sediul Congresului) pe mîna aceluiași partid. Reagan și Bush au avut de luptat și de făcut compromisuri cu un Congres democrat. Alegerile din 1992 și 1994 au adus democrații în Casa Albă și, surprinzător, o majoritate republicană în ambele Camere ale Congresului, ceva ce nu s-a întîmplat de zeci de ani.

Probabil că diferențele între filozofia și programele partidelor Democrat și Republican nu sînt ușor de detectat de la distanță. Uneori, nici de aproape. Anul acesta comparația e mai simplă, pentru că republicanii au câștigat alegerile pentru Congres cu un program intitulat „Contract with America”, pe care par decizi să-l implementeze. L-au forțat deja pe Clinton să accepte legi cu care nu era de acord, dar la care nu ar fi fost politic să-și exercite dreptul de veto.

Povestea bugetului

Cu bugetul e însă altă poveste. Bugetul e unul dintre principalele instrumente de inginerie socială și economică pe care electoratul american îl urmărește cu foarte mare atenție. Alegerile de anul viitor se apropie și orice acțiune, orice declarație publică includ o importantă componentă de campanie electorală.

Principala problemă legată de buget e cea a deficitului. În special în ultimii 10-15 ani, cheltuielile guvernului american depășesc cu mult veniturile și guvernul supraviețuiește împrumutîndu-se. Cifrele deficitului și datoriei publice americane depășesc capacitatea de înțelegere a omului obișnuit. (Reagan, președintele pentru care au votat cu entuziasm toți emigranții est-europeni pe care îi cunosc, a avut o contribuție considerabilă la acest proces. Urmărindu-l cum accelera cursa înarmărilor pînă la punctul la care Imperiul de la Răsărit s-a sufocat, ne trebuia dacă nu o să epuizeze America, așa cum Churchill a sărăcit Anglia rezistîndu-i lui Hitler.) Datoria publică americană se apropie de cinci trilioane sau cinci mii de miliarde sau cinci milioane de milioane de dolari. Un trilion de dolari poate fi imaginat ca o coloană de bancnote de 1.000 de dolari, înaltă de o milă, sau poate e mai ușor de înțeles că fiecare american, indiferent de vîrstă, datorează zeci de mii de dolari. (Ca să punem, totuși, lucrurile în perspectivă, datoria publică e mai mică decît produsul național brut anual al Statelor Unite.)

După ani de zile de retorică politică despre echilibrarea bugetului, opinia publică s-a resemnat să paseze problema generațiilor viitoare. Matematic, ecuația e simplă: reducerea deficitului nu se poate face decît fie mărind veniturile, fie micșorînd cheltuielile. Din punct de vedere politic, ambele opțiuni sînt cîmpuri minate, în care libertatea de manevră e foarte limitată.

Consens în reducerea impozitelor

Există diferențe între republicanii și democrații în multe componente ale bugetului: dimensiunea bugetului militar, subvențiile pentru agricultură, accesul companiilor miniere și petrolifere la terenurile aflate în proprietatea guvernului, în special a refugiuilor naturale etc. Cîmpurile principale de bătălie vor fi însă sistemul de asistență socială și sistemul de impozite.

În climatul actual, o propunere de mărire a impozitelor echivalează cu o sinucidere politică. Nu numai că nimeni nu îndrăznește să sugereze o astfel de măsură; ambele părți propun reduceri ale impozitelor. Una din reduceri e ca și aprobată: *middle class* va primi un credit de 500 de dolari pentru fiecare copil. Republicanii merg mai departe, cu o propunere care ilustrează una din diferențele majore între partide: reducerea impozitelor pe *capital gains*, cum ar fi veniturile obținute din cîștigurile la bursă. Democrații atacă propunerea ca pe o favoare făcută bogătașilor. Republicanii o apără susținînd că va stimula economia și va rezulta, în final, într-un cîștig bugetar. E una din teoriile republicane fundamentale: guvernul nu produce bunăstare, guvernul poate cel mult să o redistribuie și, de obicei, nu face nici asta bine. Bunătatea provine de la indivizi care vin cu idei noi și au nevoie de bani cu care să le pună în practică: așa s-au născut gigantul modern ca Microsoft, Intel și Apple Computers, numai așa își poate menține America rolul de inovator în economia mondială. Cei care își investesc banii își asumă riscuri: dacă greșesc, li pedepsește piața; e imoral și neproductiv să-i penalizeze societatea cu impozite excesive dacă au avut viziunea corectă.

„Revoluția” republicană

În ceea ce privește reducerea cheltuielilor, toată lumea e de acord cu principiul, dar cam aici se termină acordul. Republicanii au avut curajul politic să anunțe că vor să schimbe modul în care democrații au modelat societatea americană, începînd cu Roosevelt în anii '30 și continuînd cu Lyndon Johnson în anii '60. Această însemnă un atac frontal asupra sistemelor de asistență socială (asigurările medicale pentru bătrîni și săraci, ajutoarele de șomaj și cele pentru familiile nevoiașe cu copii). Sistemul american de asigurări sociale, mai puțin generos decît cel al multor state vest-europene, e criticat de ambele partide. Dar, în timp ce democrații vor să-l îmbunătățească într-un ritm asemănător cu cel în care se privatizează economia română, republicanii vor, imediat, măsuri drastice. Ei susțin că sistemul a generat, în special în ghetourile orașelor mari, catastrofe sociale, indivizi incapabili să mai devină productivi într-o economie în continuă transformare, familii fără soți și tați și în schimb cu bunice în vîrstă de 30 de ani a căror singură sursă de venit e ajutorul social. Pentru societate, asta s-a tradus nu numai în creșterea criminalității, dar și într-o coruziune a unor valori considerate fundamentale pentru familia americană, pentru modul cum funcționează autoritățile locale, pentru „idealul” american. Bugetul republican

ar desființa în mare măsură burocrăția federală și ar transfera fondurile la bugetele statelor, care se presupune că le-ar administra mai înțelept. Unele măsuri, cum ar fi acelea care un individ nu va mai putea cumula mai mult de cinci ani de ajutor de șomaj și că nu se vor mai acorda ajutoare pentru copiii născuți în timp ce mama este deja pe asistență socială, vor fi obligatorii pe întreaga țară. Democrații atacă propunerea, erijîndu-se în apărători ai interesele bătrînilor și ai celor cu venituri modeste, dar republicanii contestă pe revolta unui mare segment de populație care privește cu nostalgie la vag-idilica imagine a Americii de ieri și dă vina pentru dispariția ei pe intervenția guvernului în viața individuală.

Bugetul pe care Congresul republican l-a trimis președintelui Clinton nu promite decît să creeze condițiile care vor duce la o echilibrare a bugetului în anul 2002. Președintele Clinton a anunțat că îl va respinge nu numai pentru că, susține el, echilibrarea bugetului așa cum o propun republicanii s-ar face pe spinarea unor categorii de cetățeni defavorizați (bătrîni, săraci, invalizi) și încălcînd anumite „valori” pe care se simte obligat să le aprobe, cum ar fi protecția mediului înconjurător sau fondurile alocate educației, dar și pentru că nu e de acord cu prognozele economice pe care sînt bazate calculele republicane. Asta crează premisa unei lupte retorice interminabile și incontrollabile, mult peste înțelegerea cetățeanului de rînd. Economia este o știință fragilă și diferențe de jumătate de procent în prognoze se traduc în multe miliarde de dolari. Nu e încurajator faptul că, pînă acum, toate prognozele au fost mai mult sau mai puțin greșite.

Bursa din New York e optimistă. În săptămînile care au trecut, chiar în cea în care guvernul era în recreație, a stabilit record după record.

În ultimă instanță, nu e vorba numai de un buget. Între voga promisiunilor democratice de a „reinventa” guvernul și nostalgia perseverență republicană de a reduce nu numai dimensiunile dar și rolul guvernului în societate, America încearcă să se pregătească pentru secolul 21 cu riscul de a crea nemulțumire, neliniște și conflicte sociale. Și nu e vorba numai de o problemă internă. Dacă guvernul american își echilibrează bugetul și încetează să împrumute bani, efectul se va face simțit pe toate piețele lumii. Iar dacă republicanii cîștigă bătălia în interior, o reexaminare a politicii externe nu poate să întîrzie și ea se poate traduce într-o creștere a izolaționismului sau într-o reorientare a priorităților. Cei care au considerat că America e previzibilă s-ar putea să aibă surprize.

Acum e liniste – sau, mai bine zis, tăcere. În noiembrie, adversarii s-au tatonat și s-au surprins reciproc prin duritatea cu care își apără pozițiile. Armistițiul le-a cîștigat ceva timp, dar nu mult. În decembrie vor trebui să ia niște decizii și există multe opțiuni. Tehnic, guvernul ar putea fi trimis din nou în vacanță. Politic, asta nu pare o opțiune plauzibilă. Ar fi unul din evenimentele care ar putea face electoratul american să ia în serioasă crearea unui al treilea partid.

Declarațiile principale abundă. Și totuși, aproape orice e posibil: de la o schimbare cu adevărat profundă la un compromis care să facă în așa fel ca tot incidentul să pară o furtună într-un pahar cu apă. În fond, protagoniștii sînt politicienii și un politician american a spus odată: *„Îmi trăiesc viața așa cum îmi dictează principiile, iar unul dintre principiile mele este flexibilitatea”*.

Washington, 24 noiembrie 1995

Oamenii lui Iliescu

(Urmare din pagina 1)

tru partid își impun condițiile, dau lovituri în filiale și, una peste alta, inspiră politica guvernului Văcăroiu. Un exemplu remarcabil este că la numai o zi după ce primul-ministru a susținut că importurile de banane au dus la creșterea deficitului balanței comerciale, Guvernul scadea accizele pentru importurile de fructe proaspete. S-a remarcat mai puțin că Marțian Dan a criticat în subsidar Guvernul pentru faptul de a nesocoti de multe ori voința Legișlaturii. Plassat strategic la nivelul instituțiilor, conflictul de care vorbea Marțian Dan este în realitate același conflict din interiorul partidului în care justițiarul socializant și simț sufocați de impetuozitatea afaceriștilor, care nu au doctrină, nu au idei politice, ci doar foarte precise interese personale. Dar „oamenii lui Iliescu” sînt lipsiți de voință. Ca orice melancolici, ei au doar speranțe secrete, mărturisite cel mult în cercuri restrinse și cu multă timiditate. Iar marea lor speranță este ca patronul lor politic, președintele Iliescu, să le dea semnalul revoltei împotriva parvențiilor energici din categoria lui Viorel Hrebenciu sau, mai cu seamă, Miron Mitrea. Și chiar și așa revolta lor echivalează cu o îndrăzneală opriată la jumătatea drumului, deoarece numele contestate reprezintă doar virful unui aisberg uriaș. Sub nivelul apelor murdare se ascunde întreaga economie mixtă - nici socialistă, nici capitalistă -, pusă în slujba intereselor de partid. Probabil, aceeași realitate economică pe care Virgil Măgureanu o acuza de subminarea intereselor naționale.

Recentul congres a amputat și ultima speranță. După ezitări de început, și mai ales după ce Marțian Dan a insuflat neliniște în sufletele participanților, afirmând că președintele ar putea candida și ca independent, un negociator necunoscut a reușit să obțină și să aducă în Congres vestea că Iliescu va candida totuși pe listele PDSR. Paradoxal „oamenii lui Iliescu” cu un ochi rideau și cu altul plîngeau. Promisiunea președintelui, anunțată în public, suna ca o validare a corupției, ca o încurajare a „impostorilor” cu chip energic și banditec, asemenea fostului șef de sindicat, Miron Mitrea. Pentru ei, dacă ar îndrăzni să gîndească acest lucru, ar trebui să fie limpede de aici înainte că președintele pune preț doar pe devotamentul care aduce profit și că nu ezită, dacă interesele i-o cer, să-i uite într-un colț de provincie sau într-o funcție neînsemnată. Congresul PDSR a însemnat de fapt condamnarea la moarte a „oamenilor lui Iliescu”. Este un semn evident că Iliescu însuși se desparte de doctrinarii, apreciind că a venit vremea pragmatismului și a vinătorii de oportunități. Vremea romantismului a trecut, a decretat și Adrian Năstase, care și-a avertizat partizanii că va urma o campanie electorală dură, în care *visătorii romantici* - cîtește doctrinarii socializant și cu scrupule morale - vor fi striviți între blocurile de stînga și dreapta.

CDR: Contractul cu România

Programul celor 200 de zile

Cunoaștem problemele, temerile și speranțele Dumneavoastră, ele sunt și ale noastre. Nu peste mult timp, la alegerile generale, puterea va sta în mâinile Dumneavoastră. Veți vota. Trebuie să o faceți în cunoștință de cauză. Dacă o veți alege și va veni la putere, Convenția Democratică din România va îndeplini cu strictețe următoarele obligații, pe care și le asumă cu fermitate, în baza unor studii realiste, responsabile și îndelungate:

1. În 200 de zile va pune în posesie toți proprietarii terenurilor care nu se află în litigiu și va elibera titluri de proprietate tuturor persoanelor al căror drept de proprietate a fost reconstituit.

2. În 200 de zile va supune Parlamentului un set de legi potrivit cărora:

- Fostele moșii devenite IAS-uri sau gospodării de partid și rămase în proprietatea statului vor fi împărțite cu prioritate familiilor cu mulți copii, tinerilor țărani lipsiți de pământ, tinerilor dispuși să devină fermieri, specialiștilor din domeniul stabiliți la sat și altor persoane îndreptățite. Vor fi exceptate de la împărțire terenurile pe care s-au construit institute de cercetări și ferme de semințe.

- Va fi anulat impozitul agricol până în anul 2000.

- Va fi reconstituit dreptul de proprietate al țăranilor asupra mijloacelor de muncă de care au fost deposedați la intrarea în CAP-uri în vederea despăgubirii.

- Vor fi înapoiate pădurile și izlazurile proprietarilor de drept.

- Va fi asigurată creditarea directă a țăranilor pentru procurarea de îngrășăminte, ierbicide, semințe, motorină, nutrețuri și alte mărfuri necesare producției, precum și pentru cumpărarea în rate a plugurilor, tractoarelor și a celorlalte utilaje agricole. Dobînda pentru aceste credite va fi redusă la jumătate din dobînda practică de bănci în mod obișnuit, diferența fiind subvenționată de stat. Aceste credite vor putea fi rambursate și în produse agricole.

- Va fi asigurat un cadru corespunzător de desfășurare a producției țărănești, inclusiv prin burse de produse agricole.

3. În 200 de zile va supune Parlamentului o lege potrivit căreia tinerii specialiști din agricultură, precum și învățătorii, medicii, preoții care se stabilesc la sat vor primi lot pentru casă, facilități pentru construcția casei și 1 ha de teren agricol.

4. Pensile țăranilor cooperatori CAP vor fi recalculate corelat cu momentul când au început să lucreze în agricultură. Pensia va reprezenta cel puțin jumătate din salariul minim pe economie.

5. Tinerilor li se vor crea facilități reale pentru procurarea de locuințe, punîndu-li-se la dispoziție terenuri și credite pe termen lung, cu o dobînda de maximum 10%. Un program paralel va fi dezvoltat pentru cei care își întemeiază o familie. Va fi înființat Fondul Național pentru Locuințe.

6. În 200 de zile vor fi elaborate proiectele pentru construirea unor cămine studențești cu 10.000 de locuri, iar în următoarele 18 luni acestea vor fi date în folosință.

7. În 200 de zile va fi prezentat un program guvernamental de garantare a integrării economice a tinerilor și de sprijinire a persoanelor angajate prima oară. Până la găsierea unui loc de muncă, absolvenții vor primi un ajutor social.

8. În 200 de zile vor fi recalculate toate pensiile de asigurări sociale în funcție de salariile medii corespunzătoare profesiei practice. Vor fi scoase de sub controlul Guvernului bugetul asigurărilor sociale și fondul de pensii. Se va reînființa Casa Autonomă a Pensilor, sub administrație privată.

9. În 200 de zile vor fi stabiliți indicatorii sociali minimali pentru determinarea costului vieții, a unui nivel de trai decent, în acord cu sindicatele, uniunile patronale, organizațiile pensionarilor etc. Acești indicatori vor fi folosiți pentru stabilirea corectă și transparentă a salariului minim și a evoluției indexărilor.

10. În 200 de zile vor fi stabilite măsuri legale care să garanteze o formare corectă a prețurilor la produsele și serviciile de bază: alimente (lapte, pâine, carne), servicii publice (electricitate, apă, energie termică) și medicamente pentru copii și pensionari.

11. În 200 de zile va fi promovată o lege care să asigure femeilor, la naștere, un concediu plătit de 2 ani și un ajutor lunar reprezentînd 10% din salariul mediu pe economie pentru fiecare copil sub 16 ani aflat în îngrijire.

12. În 200 de zile va fi promovată o lege care va diminua pînă la anulare impozitul pe profitul reinvestit, în vederea creării de noi locuri de muncă, creșterii productivității și informatizării activităților.

13. În 200 de zile sistemul de impozite și taxe impuse populației va fi revizuit, în scopul diminuării lor. Va fi redus, în special, impozitul pe venituri.

14. În 200 de zile vor fi adoptate planuri guvernamentale prin care:

- Vor fi pietruite și iluminate drumurile satești. În următorii 2 ani vor fi executate, cu fonduri provenind de la buget, 30% din lucrări.

- Se va asigura alimentarea cu apă a satelor. În primii 2 ani vor fi executate 30% din lucrări cu fonduri de la buget.

- Vor fi conectate la rețele telefonice satele. În 4 ani vor fi executate cu fonduri de la buget cel puțin 60% din racordurile telefonice satești.

- Va fi asigurată conectarea la rețeaua de electrificare a tuturor așezărilor omenești de pe teritoriul României, indiferent de dimensiune.

15. Va fi promovată și aplicată o lege privind declararea și controlul averii și veniturilor președintelui, parlamentarilor, membrilor Guvernului, primarilor. Va fi interzisă cumularea funcțiilor de demnitari cu cele de membri în

consiliile de administrație ale societăților de stat. În cazul proprietății private, demnitarul va transmite gestionarea acesteia unei societăți de administrare, care se va constitui prin lege.

16. În 200 de zile va fi adoptată o lege prin care vor fi interzise activitățile sub care se ascund escrocherii speculative (gen „Caritas”), care pot conduce la tragedii individuale și la apariția unor îmbogățiri peste noapte.

17. În 200 de zile vor fi înlăprite pedepsele pentru infracțiunile de omor, viol, tâlhărie și furt, pentru infracțiunile de corupție și cele săvârșite de funcționarii publici împotriva intereselor cetățenilor. Vor fi mărite fondurile bugetare destinate asigurării ordinii și siguranței publice.

18. În 200 de zile va fi promovată în Parlament o lege pentru reimpărțirea și administrarea teritorială, ținînd seama cu prioritate de județele și localitățile abuziv desființate.

19. În 200 de zile va fi asigurată creșterea fondurilor bugetare destinate unor sectoare esențiale pentru viitorul țării: învățămînt, sănătate, cultură, cercetare, apărare.

20. În 200 de zile va fi prezentat un program guvernamental de refacere și dezvoltare a infrastructurilor: șosele, căi ferate, aeroporturi, porturi, rețele de telecomunicații. Acesta se va realiza prioritar prin utilizarea capitalului străin și va crea numeroase locuri de muncă în domenii diverse și în toate zonele țării.

Dacă pînă la termenle respective toate aceste promisiuni nu vor fi aduse la îndeplinire, înseamnă că am încălcat prezentul contract pe care Dumneavoastră îl semnăți votînd cu Convenția Democratică din România și aveți dreptul să renunțați la noi.

Convenția Democratică
din România

ABONAȚI-VĂ TRIMESTRIAL LA REDACȚIE

11% 6.250 lei cu expediere prin poștă

14% 5.700 lei cu ridicare de la redacție

SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

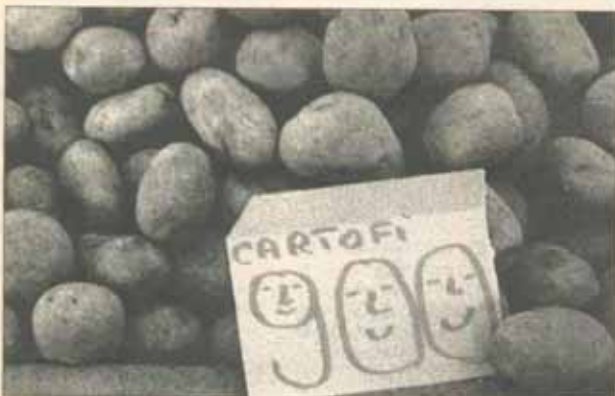
29% 5.000 lei cu expediere prin poștă

33% 4.375 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare. Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTES

Prăbușirea leului la casele de schimb, de la cca 2.200 lei dolarul la peste 3.000 lei, în mai puțin de o lună și în pragul iernii, a creat panică în rândurile populației și ale agenților economici. În aceste împrejurări, autoritățile au făcut declarații ireponsabile.

Revista „22” a publicat deja analize aprofundate ale acestei situații, sub semnătura lui Ilie Șerbănescu. Dată însă fiind gravitatea ei, am inițiat ancheta pe care o prezentăm în continuare. Ea își propune să aducă în discuție pe cei responsabili de această criză și modul în care va fi afectat nivelul nostru de trai în lunile ce urmează.

De vină sînt importurile de banane, casele de schimb și rețelele mafioate, sau politica Guvernului și a Băncii Naționale? Cît va mai cădea leul și cît vor crește prețurile pînă la sfîrșitul anului? Ne așteptăm o nouă iarnă în frig? Este scumpirea importurilor o soluție? Iată numai cîteva din întrebările la care vor încerca să răspundă economiști, patroni ai caselor de schimb, importatori direcți și comercianți (O.A.)

- 1) De ce a căzut leul?
- 2) Ce se va întîmpla cu prețurile?
- 3) De ce există din nou un deficit comercial foarte mare, cînd în 1994 acesta se redusese la cca 400 milioane lei?
- 4) Cum pot fi finanțate deficiturile comerciale?

DANIEL DĂIANU (Economist-șef BNR) Criza de încredere a politicii economice

1. Cauzele trebuie citate în teritoriul politicii macroeconomice, al celei de privatizare și restructurare și în domeniul politicii comerciale.

Să luăm politica macroeconomică. Mă gîndesc în primul rînd la necorelarea principalelor ținte ale acesteia, ca de pildă relația între dinamica economiei și deficitul comercial finanțabil. În 1994, creșterea de 3,5% a Produsului Intern Brut s-a datorat acțiunii unor factori structurali și avîntului exportului. Pe fondul efortului de stabilizare macroeconomică, dezechilibrul extern substanțial redus a permis creșterea puternică a activelor externe în sistemul bancar. În 1995, creșterea economică, bazată prea mult pe expansiunea cererii totale interne (și ca efect al relaxării politicii monetare), este acompaniată de un deficit comercial mare, de revenirea acestuia la nivelele din 1992-1993. Acest lucru s-a reflectat în căderea rezervelor valutare în sistemul bancar (inclusiv la Banca Națională) și, mai ales, a provocat o criză de încredere în sustenabilitatea cursului politicii macroeconomice, a nivelului cursului valutar. Iar criza de încredere a tensionat în timp piața valutară, saltul de depreciere a leului fiind inevitabil.

Altă explicație majoră, structurală, a evoluției leului este situația economiei reale. Nu numai că restructurarea este foarte lentă, dar incertitudinile privatizării nu au încurajat intrări de capital care să ajute finanțarea deficitelor comerciale și consolidarea rezervelor valutare. La aceasta se adaugă precaritatea politicii comerciale.

Ce nu se înțelege suficient la noi este importanța credibilității în politica economică, care presupune întreprinderea de măsuri la timp. Oricum, tensiuni pe piața valutară vor mai fi; acestea se întîmplă și la case mari. Esențial este ca responsabilii macroeconomici să anticipeze și să reacționeze la timp și cu înțelepciune, să transmită mesaje credibile, să evite declarațiile nefelicite; mai cu seamă că ei operează într-un mediu fragil instituțional și se confruntă cu memoria și inteligența agenților economici.

2. Un puseu inflaționist este inevitabil, dar ar fi fost mai grav dacă se amîna decizia de a ține cont de realitatea de pe piața valutară interbancară. În afara unor „șocuri” externe pozitive (de pildă, intrări masive de capital), mai devreme sau mai tîrziu, ajustarea cursului de referință s-ar fi produs și ar fi fost mai brutală, cu impact inflaționist mai puternic. Firesc, gîndul te duce la șansa pierdută de a nu fi susținut imprudent cursul prin pierderea de rezerve valutare de-a lungul anului 1995. Ipoteza unor exporturi (inclusiv de cereale) suplimentare în partea a doua a anului s-a dovedit total nerealistă. Și chiar dacă ar fi existat aceste exporturi, ar fi trebuit să consolideze rezervele valutare și nu să justifice susținerea riscantă a cursului.

3. Se cuvine să spunem că nu dimensiunea deficitului comercial, în sine, este preocupantă, ci finanțarea sa. Nu este surprinzător pentru o economie ca cea românească să aibă deficite comerciale mari. Problema este ca acestea să fie finanțabile, în sensul că acoperirea lor să se facă cu investiții străine directe (în special) și de portofoliu; să depindem cît mai puțin de organismele financiare internaționale, să ajungem să mergem pe propriile picioare. Aceasta nu exclude intrări masive de capital străin. O politică înțeleaptă se măsoară și prin modul de atragere a capitalului străin.

Eu înțeleg argumentația ritmurilor înalte de creștere (8-10%) din perspectiva ajungerii din urmă a țărilor din UE sau afirmației că deficitul comercial din 1995 nu este mare în raport cu ceea ce ar fi „normal” pentru noi pentru a ne dezvolta. Dar noi avem nevoie de creștere sănătoasă, ce

implică restructurare și modernizare, și mereu să avem în minte că operează la nivel agregat o restricție valutară constrîngătoare, care nu iartă! Atît timp cît investițiile străine se vor situa la cifre curente, o politică economică de stimulare a aceluiași tip de producție (în multe sectoare necorespunzător și energofag) și, implicit, de căcare a deficitului comercial este imprudentă. Aici am în vedere, desigur, și marile insuficiențe ale politicii comerciale.

4. Fie prin intrări de capital autonome, fie de compensare. Acestea din urmă sînt obținute de la organismele internaționale – care solicită corecții de politică economică pentru a fi sigure de capacitatea de rambursare – sau de pe piața internațională a capitalului privat. Preferabil este ca deficiturile să fie finanțate prin intrări de capital autonome, care sînt incitate de perceperea spațiului economic național. Iar dincolo de condițiile inițiale de pornire în tranziție (vezi situația Cehiei, Ungariei, Poloniei), percepția este legată de credibilitatea politicii economice.

Un paradox aparent merită să fie menționat în această privință. Un deficit comercial relativ mic poate provoca o criză de lichiditate și chiar o cădere a cursului, dacă politica economică nu este credibilă. Iar un deficit mai mare se poate finanța fără probleme cînd funcționarea economiei nu ridică semne de întrebare majore.

LUCIAN CROITORU (Cercetător principal – Institutul de Economie a Industriei) De ce avem un leu slab?

1. La întrebarea de ce a căzut leul s-au oferit răspunsuri foarte diferite, uneori s-a accentuat pe cererea pentru importuri de produse slabe, cum ar fi bunuri alimentare. Alteori s-au subliniat deficiențe în funcționarea caselor de schimb și comportamentul speculativ al acestora. Băncile, de asemenea, au fost acuzate de „stocarea” dolizilor etc. Dacă acestea ar fi fost cauzele reale și preponderente, cursul de schimb ar fi revenit, după creștere, la nivelurile anterioare. Dar, după opinia mea, cauza este mult mai profundă. Pentru ca leul să fie tare, întreprinderile românești trebuie să fie eficiente și să aibă o poziție puternică pe piața internațională. Ceea ce nu se întîmplă încă.

2. A fost o perioadă cînd prețurile depindeau de factorii de stoc, mai precis de excedentul monetar. Dar începînd din anul 1991, factorii de cost (salariile, devalorizarea monedei etc.) au început să crească în intensitate. În România, modificarea ratei de schimb nu a fost niciodată factorul determinant principal al prețurilor.

Și aici lucrurile depind de restructurarea întreprinderilor. Devalorizarea leului provoacă tensiuni mari pentru întreprinderile mari consumatoare de energie și materii prime de bază. Dacă aceste întreprinderi nu puresc la restructurare, toate avantajele de care aminteam vor fi dezamorsate prin trecerea ineficiențelor în prețuri, asupra beneficiarilor. Și lanțul continuă pînă la consumatorul final. Așa se întîmplă de mai mulți ani. Evident, o creștere a prețurilor provenind de la devalorizare este inevitabilă. Dar ea nu este preponderentă în raport cu o altă cauză a creșterii prețurilor: puterea de monopol a multor întreprinderi.

3. Pînă la sfîrșitul anului '93, întreprinderile au beneficiat de subvenții implicite prin rata dobînzii. Începînd din '94, Banca Națională a României a ridicat dobînzile la niveluri pozitive, ceea ce a marcat o puternică restricție financiară pentru întreprinderile de stat. Aceasta a determinat întreprinderile să sporească cererea pentru credite în valută și presiunile pentru relaxarea politicii monetare. În '95, aceste relaxări relative au permis o creștere economică mai mare decît în anul precedent. Dar această creștere a fost susținută de întreprinderi nerestructurate, energofage, care au avut nevoi sporite de importuri.

Mărirea taxelor vamale – o soluție?

Măsura adoptată recent de Guvern cu privire la introducerea de valori minime în vamă pentru anumite produse (cafea, țigări, băuturi alcoolice, detergenți, televizoare etc.) este una din cauzele care au contribuit la explozia prețurilor pe piața românească. Nu atît rațiunea acestei măsuri în sine (protecționism, descurajarea consumului) interesează în primul rînd pe cei care se lovește de ea, cît mai ales cum de s-a ajuns la aceste cifre exagerate, de ce impunerea lor a venit abia acum și, bineînțeles, dacă nu exista o altă soluție.

În opinia oficialităților, justieea acestei măsuri vine din necesara corelare a valorii produselor ce intră în țară cu valoarea lor pe piața externă. Doar prin contrabandă sau falsificarea actelor, consideră autoritățile, mărfurile ar putea fi aduse la prețuri sub limitele stabilite de Guvern. „Bine că s-au trezit să stopeze contrabandă după ce și-au umplut ei buzunarele. Noi sîntem proști că mai credem în explicațiile lor”, conchide unul dintre nemulțumiți.

Marii importatori, cel mai puternic afectați, spun că este inacceptabil să fie împiedicați practic să vîndă mai ieftin, cîtă vreme au această posibilitate. „Cei mai mulți dintre noi, cu ceva relații, reușim să găsim marfă la prețuri mai mici decît cele fixate. Numai așa poate fi rentabil pentru noi. Acum, dacă nu vindem repede ce importăm, în maximum o săptămîină, aproape că vindem în

pierdere”, se plînge un angrosist. Ei pot cumpăra de multe ori la prețuri mai mici decît cele stabilite, dar Guvernul nu este interesat de eforturile lor și nu urmărește decît încasarea unor bani de pe urma acestor taxe. Taxe care nu stopează neapărat contrabandă, ci doar limitează cîștigurile – e drept, uneori fabuloase – rezultate din ocolirea lor pînă acum. Descurajați, importatorii nu știu cît vor mai putea face față astfel și se tem că vor fi obligați în curînd să renunțe la activitatea de import. potrivit spuselor mai multor importatori, se pare că marea parte a mărfurilor care ajung în România trec mai întîi prin Cipru, unde o legislație excesiv de permisivă lasă loc unor falsificări rafinate ale actelor, falsificări ce nu reclamă în mod automat sancțiuni severe. Acte ulterioare prezentate de către importatori autorităților române și care conțin acele prețuri ridicole de mici la care ei pretind că au reușit să le cumpere. „Pînă să sosească în România, cea mai mare parte a produselor care sînt pe piață trec prin Cipru. Aici, facturile inițiale care însoțesc marfa sînt modificate, urmînd ca de ele să se servească importatorii la intrarea în vama românească”, mă asigură același angrosist.

Nu poate fi de preferat o piață invadată cu produse ieftine, de proastă calitate, aduse în țară prin contrabandă. În același timp, însă, mărirea taxelor vamale și a scizelor va fi suportată, în ultimă instanță, de noi, de populație. Rămînem în continuare circumspecți în fața unor asemenea dovezi de bună-credință, atît timp cît semnele unor exigențe de alt ordin, mai convingătoare, se lasă așteptate.

VIRGIL MARINESCU

și explozia prețurilor

Deprecierea în termeni reali a leului în '95 nu a fost suficientă pentru a stimula exporturile la nivelul necesar și pentru a tempera importurile. Deficitul contului curent s-a accentuat.

4. Când regimul cursului de schimb este flexibil, orice deficit al contului curent este finanțat printr-un surplus al contului de capital. Dar leul nostru nu este convertibil pentru contul de capital. Deci țara noastră trebuie să fie credibilă pentru a primi finanțarea externă necesară, privată sau de la organisme internaționale.

CRISTIAN POPA

(Cercetător principal - Institutul de Economie Națională)

Inflația scăzută nu e un bun câștigat definitiv

1 și 3. În urma stabilizării din '93-'94 și a scăderii bruște a inflației, BNR și organismele din Guvern cu atribuții în domeniul politicii economice au încercat să consolideze stabilitatea macroeconomică obținută și prin menținerea unei anumite stabilități a cursului de schimb oficial. El nu a fost „controlat” în sensul unei decizii administrative, dar au fost suficiente intervenții ale BNR pe piață care să-l mențină, mai ales până la unificarea lui cu cursul de pe piața gri din aprilie '94. De atunci și până acum, creșterea prețurilor interne a evoluat mai rapid decât aprecierea leului. În termeni reali, s-a ajuns la o creștere a puterii de cumpărare a leului în raport cu dolarul. Există deja un dezechilibru inerent al balanței comerciale, prin faptul că cererea pentru importuri - în special materii prime și energie - este rigidă, nu răspunde față de preț. Această cerere derivă în principal din absența restructurării în întreprinderile puțin eficiente, care importă indiferent de viabilitatea și de șansele de a vinde producția obținută pe baza importurilor. Ea a fost stimulată prin faptul că deprecierea leului față de dolar a scumpit exporturile și a ieșit importurile. În acest fel, deficitul balanței comerciale s-a accentuat de la începutul anului și până în prezent, ajungând la cea 1,5 miliarde dolari.

S-a mai întâmplat un lucru. Decidenții au considerat modicătatea inflației un bun câștigat, mai ales că, după primele 8 luni ale anului, ea părea să se situeze puțin sub 20% pentru întregul an, deci cu mult sub proiecțiile inițiale, de cea 30%. Au intervenit totuși niște șocuri de preț. Un șoc al benzinei în aprilie și o creștere destul de semnificativă a prețurilor la alimente în iulie, care nu s-a reflectat în statistica oficială. Cei care participă la schimburile valutare pe piața gri au perceput însă o creștere de prețuri. Pe de altă parte, unii agenți au realizat că situația de dezechilibru crescând al balanței comerciale nu poate dura la infinit. Deja de la începutul anului ea se finanțează prin rezervele valutare din sistemul bancar, care nu încep să scadă. Modul în care această situație va fi corectată - pentru că ajustările macroeconomice nu pot fi făcute instantaneu - va fi probabil o depreciere corectivă a cursului de schimb. Au fost argumente și pro și contra acestei depreciere încă din vară. S-a vorbit că ea ar fi bună pentru realinearea competitivității exporturilor și a importurilor. S-a spus, de asemenea, că aceasta ar putea alimenta temererea că inflația va crește din nou și că ar putea reapărea fișa de leu care a caracterizat economia până în 1993.

Față de băncile centrale din țările cu o economie de piață dezvoltată, care au o piață deschisă a obligațiilor de stat, pe care pot cumpăra sau vinde pentru a influența ratele dobânzii și, pe

această cale, să influențeze mai departe cursul de schimb, la noi nu există o asemenea piață de tranzacții. Până acum au fost luate măsuri cu efecte sui generis dictate de condițiile specifice dintr-o economie în tranziție: faptul că privatizarea nu a progresat foarte mult, că întreprinderile cu capital de stat nu se află încă sub un control eficient al statului, faptul că presiunile sindicale, mai ales cele din anii anteriori, au determinat o mai mare atenție a întreprinderii către obținerea de avantaje pentru salariații și conducerea întreprinderii respective etc. Toate acestea, în condițiile în care și incertitudinea mediului economic era destul de pronunțată, mai ales prin inflația crescută de până în '93, au determinat politica BNR. N-aj putea spune că BNR trebuia să facă un lucru sau celălalt. După opinia mea, ceea ce putea să facă era ca această depreciere a cursului să fi avut loc corectiv de mai mult timp, astfel încât oportunitățile speculative de pe piața valutară a caselor de schimb să fi fost micșorate.

2. Procesul deja s-a amorțat. Dolarul revine către valorile anterioare și leul tinde să se aprecieze puțin. În paralel, cursul de la casele de schimb se îmbunătățește pentru leu. În același timp, BNR, urmind cursul interbancar, care este cursul principal, a trebuit să crească și cursul oficial. Ca atare, va avea loc o convergență a celor două cursuri la un nivel sensibil superior celui oficial și

sensibil inferior celui al caselor de schimb, undeva pe la 2.700-2.800 lei dolarul pentru lunile care urmează. Dar, bineînțeles, cursul este dependent și de operațiunile caselor de schimb. Într-un mediu care începe să fie marcat de lipsa de credibilitate a unei instituții, fie ea Banca Națională sau Ministerul de Finanțe - în cazul acesta BNR a fost cea mai afectată -, cei care validează temerile celor mai mulți. Încă neexprimate, sînt cei care dau tonul. Dacă la bură începe un crah, el nu începe cu toate acțiunile deodată. Casele de schimb nu au o pondere foarte mare, dar ele au fost cele care au validat această temeră.

Cred că s-a operat prea repede cu noțiunea că inflația scăzută e un bun câștigat în România. Ea este o mare realizare, dar în același timp stabilitatea prețurilor câștigată astfel pune o mare problemă: dacă este sau nu sustenabilă. Atît timp cît condițiile fundamentale din economie care au contribuit la realizarea inflației înalte pînă în '93 nu sînt ameliorate decisiv - o privatizare rapidă și semnificativă, nu un simplu transfer de hîrtie -, nu putem declara că stabilitatea este sustenabilă pe orizonturi de timp nedefinite. Inflația scăzută va exista poate, dar vor exista în permanență amenințări la adresa ei. Cred că nu mai e cazul să ne așteptăm la rate lunare ale inflației măsurate prin prețurile de consum de 1-2%, cum am avut

pînă acum. Aici sînt două fenomene. Inflația este un fenomen sezonier în orice țară, și mai ales în România. În general, către sfîrșitul anului ratele inflației sînt mai ridicate. Pe de altă parte, cred că vom avea rate ale inflației crescute fie prin impactul costurilor sporite ale diverselor produse și servicii care depind de importuri - care se vor face la prețuri mai mari din cauza cursului depreciat -, fie prin faptul că foarte mulți agenți economici indexează prețurile lor la deprecierea cursului. M-ar surprinde totuși ca inflația pe tot anul '95 să crească peste 30%. Mă aștept să fie undeva între 25-30%. Anul viitor însă, fiind an electoral, nici cei aflați la guvernare, nici cei din opoziție nu vor risca alienarea electoratului prin propunerea unor măsuri dureroase. Inflația în '96 depinde însă foarte mult nu numai de absența unei restructurări decisive, ci și de ceea ce va însemna politica macroeconomică în anul electoral. Dacă se vor acorda concesi - indexări mai mari, creșteri de pensii -, inflația va avea tendința să crească.

4. Deficitele se pot finanța de obicei prin împrumuturi externe. Numai că acestea au o limită. Nu poți să împrumuți la infinit, și mai ales nu cu dobînzii care să-ți convină. Un alt mod de abordare ar fi restructurarea economiei. După un anumit timp, cererea de import ar scădea, din cauza dispariției acelor întreprinderi care determină o cerere rigidă de materii prime. În același timp, eficiența mai mare în ansamblu economic ar permite activităților de export să se manifeste mai bine, și atunci veniturile suplimentare obținute din export, cu o anumită reducere a cererii de import, ar face ca deficitele comerciale să se modereze. Măsurile de austeritate care se propun acum - instituirea, de pildă, a unor taxe vamale suplimentare, care să facă importurile mai scumpe - sînt paliative. Din moment ce cererea de import nu răspunde față de preț, e foarte probabil ca aceste taxe să ducă pur și simplu la o creștere mai rapidă a prețurilor interne. Pe de altă parte, creșterea unei marje mai mari între prețul în valută al importului și prețul extern, inclusiv taxele și impozitele, creează oportunități mai mari pentru corupție. Creșterea cursului va rezolva într-o anumită măsură această problemă. Bănuiesc că dacă cursul va crește către nivelele amintite, competitivitatea exporturilor va crește și avantajul de preț la import va scădea, astfel încît tendința de accentuare a deficitului balanței comerciale va fi compensată într-o anumită măsură.

Foto: Iulian Puiu

Casele de schimb valutare: un țap ispășitor

Zilele trecute, Doru Ioan Tărăciță acuza casele de schimb valutare de deșingolada leului, afirmind că acestea s-ar face vinovate de menținerea unui curs artificial superior celui real - altfel spus, valoarea leului ar fi subestimată cu bună știință în ideea unui câștig superior.

Ne-am deplasat la mai multe case de schimb, cu intenția de a afla poziția patronilor acestora față de situația creată prin devalorizarea accentuată a leului și față de afirmațiile ministrului. Am aflat că aceste case de schimb nu dețin decât aproximativ 4% din totalul valutar, procent practic insuficient pentru a putea influența în vreun fel cursul leului. Cursul unei monede se stabilește la casele de schimb în funcție de cerere și ofertă. Faptul că în data de 21 noiembrie pentru un dolar SUA se plătea între 3.070-3.085 lei părea să indice o acută lipsă de valută. Cu toate acestea, peste tot se anunța lipsa leilor. „Poate nu acesta este cursul real. Este drept că în situația în care rezervele valutare existente în casele de schimb se reduc, valoarea de schimb a valutei crește. Numai că nici cursul valutar propus de bănci (aproximativ 2.500 de lei pentru un dolar SUA) nu este unul real. Sumele în valută vîndute de bănci nu ajung decît rareori în buzunarii celui dornic să cumpere valută (cu atît mai mult cu cît băncile impun destule restricții în acest sens), astfel încît cei care beneficiază de aceste sume sînt cei mai adesea salariații băncilor, care revind apoi acești bani caselor de schimb”, explică d-l Traian Rotaru, asociat la casa de schimb M&S.

Casele de schimb funcționează pe principiul societăților comerciale: plătesc impozit pe profit, chirie pentru spațiile

deținute etc. Patronul unei alte case de schimb, al cărui nume nu vrea să fie dezvăluit, explică: „Consider că nu am nici o obligație față de bancă. Atît timp cît de la bancă nu primesc nici un ban, nu știu de ce să accepta sugestii lor. Eu, personal, nu voi putea niciodată să vînd dolarul cu 2.600 lei din moment ce îl cumpăr cu 3.000 lei. Ar putea în schimb să-mi vină ideea să-l vînd cu 6.000 de lei, să spunem. Dar cine ar schimba la această sumă cînd alături dolarul cu 2.600 lei cu 3.100 lei? Așadar, după cum se poate vedea, valoarea de schimb se stabilește în funcție de cerere și ofertă”.

Cine se face vinovat de această situație? Toți cei pe care i-am întrebat, patroni sau funcționari, sînt de părere că de vină este dezastroasa politică fiscală a Executivului. „S-au importat produse alimentare de milioane de dolari, produse care puteau fi procurate de pe piața internă, fără a se pune problema că sîntem în pragul iernii, că locuințele nu sînt încălzite, că păcura lipsește - iar pentru asta trebuie valută. Sîntem acuzați de scăderea valorii leului, dar o casă de schimb nu poate ajuta nicicum și niciunde menținerea cursului unei monede”, este de părere una dintre funcționarele unei asemenea case de schimb.

Față de săptămîna trecută, cursul leului cunoscuse în ziua de 28 noiembrie o ușoară ameliorare. „Este o falsă ameliorare”, crede d-l Călin Udrea, de la casa de schimb M&S.

Spectaculoasa cădere a leului a făcut ca majoritatea deținatorilor de valută să aștepte prețul cel mai mare pentru a o putea schimba. Este o explicație pentru insuficiențele sume în lei deținute deocamdată de casele de schimb. Totuși, pe ansamblu, cererea de valută este mult mai mare decît oferta iar asta nu poate însemna decît o continuă devalorizare a leului la casele de schimb valutare.

IULIAN ANGHEL

Pagini realizate de OANA ARMEANU

SORIN ANTOHI

Românii în 1995: geografie simbolică și identitate socială

Possibilitatea de a formula și difuza nestinjenit judecăți asupra chestiunilor de interes național a generat după 1989 o vastă producție discursivă, mergând de la cărți, studii în jurnale savante, editoriale, foiletoane și *talk shows* la programe politice, curvături, muzică (e.g. rromii din Clejani, Alexandru Andreiș, nou rap autohton), teatru, proză, art vizuale (e.g. Dan Perjovschi, caricaturisti asociați Opoziției), satiră și umor (cu Grupul Divertis ca metonimie parodică a întregii lumi românești); ironia istoriei face ca poezia, cîndva aproape singura expresie publică a adevărului politic și social, să se adapteze cel mai greu la noua libertate de opinie, deși cițiva autori, bine serviți de realitatea postcomunistă, și-au putut recicla disidența esopică în alte strategii retorice. O sinteză a imensului corpus evocat mai sus ar evidenția probabil marile teme ale gândirii noastre politice și sociale, ale reflecției culturale, morale și identitare, fixațiile imaginarelor sociale. Cred că ar rezulta un tablou mai curînd sumbru (dacă facem abstracție de triumfalismul și populismul Puterii), care tinde să reînnoadă cu mesianismul interbelic, dar nu e lipsit de elanurile pașoptismului și nici de o retorică incipientă prin care, asemeni pașoptismului, ideologiile alternative ale unor segmente de societate civilă își asumă teme ale noului canon al democrației occidentale. În cele ce urmează, vreau doar să adaug acestui tablou un număr de *points aveugles* – tăceri, lapsusuri, detalii tulburi – ale autoimaginii „românității”. Voi discuta cîteva chestiuni mai puțin comentate legate de geografia simbolică a continentului nostru, apoi voi arăta cum ne poziționăm noi, românii, pe această hartă conceptuală, precum și scurte identitare ale acestei situații imaginare.

Geografie simbolică europeană

Căderea Zidului de la Berlin și sfîrșitul Războiului Rece au readus în actualitate mai vechi probleme ale geografiei simbolice europene. Cortina de Fier reușise să impună dinspre geopolitică spre antropologia culturală diviziunea Est-Vest, stabilizînd aparent fîsurile endemice și ubicue ale continentului printr-o falsă ideologică, politică și, tot mai mult, civilizațională, care separa două blocuri ireductibil rivale și pretins monolitice. Cea mai spectaculoasă revizuire s-a făcut în regiunea cuprînsă între flia atlantică (Occidental, *stricto sensu*) și Uniunea Sovietică: Germania, care se autolocaliza în mod tradițional în Mitteleuropa și pretindea că urmează un *Sonderweg* – nici vestic, nici estic –, a fost divizată, Republica Federală intrînd subit într-un profund proces de occidentalizare, iar Republica Democrată căzînd, alături de celelalte foste țări central-europene (cu excepția Austriei), în Est.

Pentru mulți dintre cei născuți după 1945, chipul Est-Vest, ca și logica orientalistă (în sensul lui Edward Said), potrivit căreia tot ce se găsește mai la vest e necesarmente superior în raport cu tot ce se găsește la est, păreau naturale și eterne, cu atât mai mult cu cît corespundeau liniilor unei

hărți mentale schițate deja de Luminii. Într-adevăr, pînă în secolele XV-XVI Europa era concepută de contemporani ca juxtapunere a unui Sud civilizat (în descendența lumii greco-romane) și a unui Nord barbar: în ultimul capitol din *Principele*, Machiavelli face aluzie la invazia Italiei de către Carol VIII (1494) ca la o năvălire barbară, oarecum în maniera în care Sf. Augustin, cu un mileniu înainte, reprezenta hoardele lui Alaric *ante portas*. Începînd cu secolul al XVIII-lea, axa simbolică Nord-Sud a continentului basculează, iar opoziția Barbarie-Civilizație este plasată *grasso modo* pe axa Est-Vest.

Responsabili pentru această nouă arhitectură continentală sînt *les philosophes*, în primul rînd Voltaire, dar operația a fost inspirată, documentată și perpetuată de valul călătorilor occidentali, în Est: contele de Ségur, marchizul de Custine și alții asemenea impun paradigma alterității est-europene, ingredient ambivalent indispensabil al identității occidentale, element esențial și pentru procesul de autoidentificare amorțat de elitele autohtone, ruse mai întîi, din care avea să se nască identitatea socială stigmatică (Cesadavev este ilustrația perfectă, așa cum am sugerat și în cartea mea din 1994, *Civitas imaginis. Istorie și utopie în cultura română*, capitolul „Cioran și stigmatul românesc. Mecanisme identitare și definiții radicale ale etnicității”). Cel mai tirziu la granița Imperiului Tărist, toți acești nobili voiajori au sentimentul clar că lasă în urmă civilizația, Europa, și intră în *Barbaricum*. Cîteva decenii mai tirziu, experiența inversă e făcută de călătorii est-europeni, tot mai goțați cultural pe măsură ce înaintează spre Vest, tot mai disperși pe măsură ce se întorc spre casă. Acești călători transculturali produc și diseminează un discurs hegemonic în care cunoașterea și puterea sînt integrate, chiar telescopate, iar antinomia Est-Vest e transformată într-un stereotip indiscutabil. Trei exemple oarecum diferite vin să nuanțeze tipul-ideal curtat pînă aici: americanul John Ledyard, fost tovarăș de călătorie al Căpitanului Cook, care făcuse așadar experiența alterității radicale și ar fi putut sesiza elementele unei gramatici culturale europene comune dincolo de diferențe (om învățat și perspicace, avea ambția unei *philosophic geography*), suspină de ușurare cînd intră pe teritoriile locuite de polonezi, pe drumul său împotriva curentului, din Siberia spre Occident; tot la finele secolului al XVIII-lea, englezul William Coxe publica *Travels into Poland, Russia, Sweden and Denmark*, referîndu-se la ele ca la „Regatele Nordice ale Europei”, semn că geografia simbolică a Luminilor nu era încă singura manieră de a gîndi spațiul european, iar diferențele locale nu se aranjau încă obligatoriu potrivit unei diagrame orientalistice; în fine, nobilul fișional Rieu, din *Lettres Persanes* ale lui Montesquieu, *bon sauvage* emblematic, mai putea încă sfida, chiar dacă numai a Occidentului, complexe de superioritate ale Luminilor franceze.

Mitteleuropa

Războaiele napoleoniene și altfel de persistențe (dar, țînînd seama de raportul real de forțe, ridicole) velleități franceze de a gestiona interstițiul dintre spațiul german și cel rus (mai tirziu sovietic), Chestiunea Orientală, amurgul Dublei Monarhii, ridicarea Germaniei și dinamica locală a naționalismelor au cristalizat în secolul trecut termenul mijlociu al geografiei europene, Mitteleuropa. De la Metternich, întîiul care a utilizat cuvîntul, pînă la burocrății Uniunii Europene, care i-au dat în ultimii ani o extensie demagogică pentru a șterge memoria recentă a categoriei „Europa de Est”, Mitteleuropa a primit definiții foarte diferite, adesea polemice, nu de puține ori ireconciliabile. Deoarece nu e aici locul pentru un excurs în semantica istorică a noțiunii, aș vrea doar să sesizez că elaborarea culturală, ideologică și geopolitică a Europei Centrale are o crucială relevanță pentru românii, deoarece le prilejuiește o nouă excludere: la excluderea operată de Occident, tradițională în ultimele două secole, cronicizată de experiența noastră comunistă și, pare-se, relansată după eșecul exaltatelor *retrouvailles* din decembrie 1989, se adaugă excluderea operată de Europa Centrală, poate și mai frustrantă, deși încă nu este, ca prima, interiorizată psihosocial. Complicată de tribulațiile relațiilor româno-maghiare, ajutată de imaginea și de acțiunile regimurilor de la București, această marginalizare suplimentară a intervenit după 1945, continuînd și după 1989, din aceleași motive. Din păcate, nici inteligența noastră occidentalizantă nu a realizat importanța strategică a contactelor cu vecinii trecuți și prezenți de la Vest: de exemplu, legăturile cu inteligența democratică maghiară au rămas minime, iar cele cu inteligența poloneză, favorizate de memoria anului 1939, sînt practic absente.

Fapt și mai remarcabil, noua excludere s-a definitivat în anii '80, cînd mai multe personalități din Cehoslovacia, Polonia și Ungaria au lansat mitul cultural al unei noi Mitteleuropa spirituale, legată de ceea ce a fost probabil cea mai strălucită paradigmă științifică, literară și artistică din Europa post-luministă, Viena sfîrșitului de secol XIX și a începutului de secol XX. Această Europă Centrală *redactivă*, prestigioasă și sofisticată, era în plus eroică, fiindcă trebuia să lupte pentru existență împotriva Uniunii Sovietice, protejîndu-i astfel și pe occidentali de o eventuală contagiune bolșevică – scenariul e un *remake* istoriozofic al iluziei regionale, invocată uneori pentru a scuza eșecuri locale și pentru a îndatora Occidentul, privind rolul protector jucat de localnici în fața expansiunii otomane. Milan Kundera, cel care, alături de anuarul *Cross Currents* (editat în

anii săi de glorie la University of Michigan, Ann Arbor), reprezintă forma clasică a discursului despre noua Europă Centrală, a promovat o imagine idealizată a ceea ce geopolitica numește „Țările de la Vîșegrad”, accentuînd diferența lor în raport cu lumea sovietică (și chiar rusă), divulgată ca alteritate perfectă, ca mutație monstruoasă, și vorbind de „tragedia Europei Centrale”, de Europa Centrală ca „Occident *kidnappe*”. Metafora unui Occident exilat în Orient datorită consecințelor politico-diplomatice ale ultimului război mondial s-a dovedit extrem de puternică, culpabilizîndu-i pe mulți dintre liderii de opinie occidentali și impunînd în mass-media nu doar o ficțiune culturală (continuitatea și consubstanțialitatea literaturii lui Kafka, Roth, Broch și Musil cu literatura lui Kundera, Havel, Konrad, de exemplu), ci și una geopolitică: potrivit lui Kundera, Mitteleuropa grupează o „familie de mici națiuni”, oarecum în sensul lui Tomáš Masaryk, care însă se referea la toate națiunile dintre Capul Nord și Capul Matapan, de la suedezi, laponi și baltici la greci și turci, excludîndu-i (*et pour cause*) tocmai pe austrieci și pe nemți; așa cum a observat sagacele Timothy Garton Ash, Havel și Konrad folosesc sintagma „Europa de Est” și „est-european” numai în contexte neutre sau negative, rezervînd pentru contextele semantice sentimentale, afirmative și pozitive sintagma „Europa Est-Centrală” sau, mai frecvent, „Europa Centrală”.

Puțin importă că e vorba „doar” de un mit cultural. El s-a impus, inclusiv grație unor detalii obiective care funcționează ca „efecte de real” (tradiții cultural-istorice, peisaj urban, stiluri de viață, memorie colectivă), iar occidentali fără pregătire istorică specială nu cunosc nici trecutul – proiectul hegemoniei germane asupra unei federații central-europene, așa cum apare la reformistul social-cristin Friedrich Naumann; cariera nazistă a conceptului Mitteleuropa; eșecul tentativelor de integrare regională de pînă acum, tocmai datorită rivalităților din cadrul „familiei” de mici națiuni –, nici prezentul regiunii – competiția mimetică pentru relații individuale privilegiate cu Occidentul, tensiunile între vecini datorită minorităților naționale și litigiilor economice apărute între prăbușirea CAER și înainte de a construi CEFTA. Mai mult, cei ce au comentat modelul noii Europe Centrale nu au remarcat că harta acesteia s-a constituit nu doar prin desprinderea simbolică de blocul sovietic, ci și prin exotizarea și marginalizarea altor vecini, la fel de asupriți de Moscova, dar integrabili în logica orientalistă și, deci, stigmatizabili: România, Balticii, Bulgaria, Albania, republicile estice ale fostei Iugoslavii.

(Va urma)

un radio actual

TALK-SHOW-uri
LIVE

FM 94,2 MHz

RADIO TOTAL

Telefon: 637 3371, 637 3383

În fiecare zi,
de luni pînă vineri,
puteți audia
la Radio Total,
între orele
22,00-24,00:

Luni:
Război și pace –
Mihai Tatulici
Marți:
Căinele de pază –
Cornel Nistorescu
Miercuri:
Punct și virgulă –
Carmen Bendovski
Joi:
Fiți întreprinzători –
Teme economice
Vineri:
Taxiul de noapte –
N.C. Munteanu

AL. ZUB

Sărbătoarea memoriei

Gestul festiv, produs la nivel de comunitate etnoculturală, ca mod simbolic de a perpetua valori, nu presupune consens unanim. Adesea, el e subiect de controverse, mai cu seamă acolo unde suportul evenimential a fost supus analizei critice și demitizat. Dincolo de controversă, gestul rămâne însă un fapt și provoacă la atitudine față de inuși mitul fondator sau față de evenimentele înregistrate pe parcurs. Rezultatul, de cele mai multe ori, e un plus de solidaritate în spațiul comunitar, o limpezire a conștiinței de sine. Dacă ne-am limita la epoca modernă, apelul la acest tip de gestație se arată semnificativ, atît sub unghiul programelor naționale în sine, cît și sub acela al folosirii prospectivei a trecutului.

Secolul XIX, se admite în genere, a produs două serii de idealuri, strîns conexe, ambele decurgînd oarecum din programul revoluției de la 1789. Din tripla deviză a acesteia, libertatea a dus spre mari eforturi regenerative, pe linia statelor naționale, în timp ce egalitatea a sporit iluzii și împliniri în spațiul social. A treia latură a devizei, fraternitatea, s-a redus mai curînd la speranță, propensiune utopică, aspirație. Ea n-a izbutit să anuleze distorsiunile produse de primele două. Azi știm că pe seama celei dintîi, libertatea, nu se pot pune *grosso modo* împliniri naționale de un real interes, dar și mari conflicte, nu o dată cu alură catastrofică. A doua, egalitatea, s-a vădit nu mai puțin turbulentă, de vreme ce a produs utopii singeroase și gulaguri în lanț. Ambele au pus istoria la lucru pentru a se legitima și a construi, atît cît le îngăduia realitatea, uneori și dincolo de limitele acesteia.

Istoricul e un fenomen asupra căruia nu s-a insistat destul. Fiindcă, legitim ca element în construirea unei identități colective, el a ajuns repede un factor de exacerbare a tensiunilor de tot felul. Cînd Renan definea națiunea ca un plebiscit continuu, el pune în valoare o lungă experiență, la un secol după Marea Revoluție, sugerînd ideea că nu poate fi vorba de un dat imuabil, ci de o realitate în continuă schimbare, una susceptibilă de expansiune, dar și de autodistrucție. Istoria Europei din ultima sută de ani e plină de evenimente analizabile consensual. Ar fi greu de spus ce cîntărește mai mult în această perspectivă. Bienele sau răul născut din agitațiile istorismului?

Propria noastră istorie din ultimele două secole e marcată de aceeași perspectivă, a cărei legitimitate nu poate fi pusă la îndoială. Erudiții ardeleni, care au produs deopotrivă scrieri istorico-filologice și programe regenerative, pașoptiștii din zona extracarpatină, cu propriile lor programe de resurrecție, marea salbă a unioniștilor, militanții pentru neatrănarea statului român și cei care s-au jertfit pentru întregirea acestuia formează o „serie istorică” (pentru a relua sintagma lui Xenopol), aceea a construcției statului român unitar și independent pe seama ideilor admise în lumea apuseană. Ctitorii României moderne au știut să adapteze acele idei la împrejurările naționale, imbinînd tripla deviză a Revoluției Franceze cu nevoia unei monarhii capabile să-i asigure un plus de prestigiu și de stabilitate. Formula pusă în operă de Kogălniceanu („*principii democratice într-un guvern monarhic*”) e formula utilizată de Hardenberg în Prusia marilor reforme, reluată apoi în divanurile ad-hoc, la 1857, ca un țel de a împăca ideile în cauză cu realitățile locale. O bună jumătate de secol din istoria noastră, cea mai benefică poate, stă sub semnul acestui efort de modernizare, care a fost totodată și unul al integrării europene.

Independența (1877) și întregirea statului (1918) nu se pot înțelege cum se cuvine decît pe seama acestui dublu efort, strîns legat de opera dinastiei instalate la 1866 și de numeroasele ajustări aduse din mers regimului respectiv. I-a fost dat Regelui Ferdinand I, „cel loial”, să contribuie, alături de I.I.C. Brătianu, fiul marelui colaborator al lui Carol I, la realizarea unui stat cuprinzînd practic toată românimea, stat pe care Naum Rîmniceanu îl preconiza încă la 1802, I. Budai-Deleanu la 1804, I. Cimpineanu la 1838, Bălcescu și comilitonii săi la 1848, D. Brătianu la 1852, cînd întîlnim înfrîntă dată și sintagma *România Mare*. Este aproape un sfert de secol, la 1871, Xenopol, Eminescu, Slavici și alți tineri intelectuali proclamau deplina unitate națională ca ideal indestructibil al noii generații.

A fost nevoie însă de eforturile altor două generații pentru ca idealul acesta să fie în adevăr atins, la capătul unei hecatombe de jertfe. Istoricul Părvan le-a așezat, aproape sincron, în cea mai justă lumină, componînd în amintirea comilitonilor căzuți pentru libertate, solemn, „*un cîntec de jale și un cîntec de biruin-*

ță”. El îndemna atunci la compasiune și neuitare. „*Ce trist e că putem uita pe morții care ne-au dăruit viitorul!*” Datoria celor rămași în viață era așadar să continue, cu alte arme, lupta pentru adevăr, bine, frumos, să nu uite marea tragedie pe care li se întemeiau speranțele. Să nu uite „*moșia năvălită din toate părțile, satele și averile arzînd, copiii fugînd îngroziiți pe drumurile spre răsărit și spre miazănoapte, mormintele răsărînd neamărate, ca florile de toamnă, pe margi-nile căilor pribegiei. Foc, foame, ger, boală, rușine, moarte!*” Cum pot lunea în uitare anemenea lucruri? Și totuși ele se uită, erau deja parțial uitate, iar istoricul se străduia să-și supună la anamneză contemporanii prea lesne uitători, prea acomodabili.

Gestul lui Părvan era desigur simbolic, deoarece anamneza continuă, sistematică este însuși rostul istoriografiei. Ea ar trebui să ne readucă în memorie, acum, după șaptezeci și șapte de ani, sensul unor străduințe pentru care s-a pățimit atunci, mai mult decît se poate spune, s-a pățimit și s-a murit, în timp ce „*o mină de mediocrități ambițioase și mechine*” jubilau în culise, fără scrupule, fără jenă, fără să le pese de tragedia în care arunca-se rămașii și de conștiințele ei. Sub acest unghi, care înseamnă a valoriza faptele, istoricii au rămas încă datori. Anamneza lor e încă atît de nedeplină! Cei care au vorbit de resurrecția trecutului (Michelet, Iorga) se gîndeau nu atît la fapte, cît la sensul acestora.

Sensul întregirii statului român, proces încheiat la 1 Decembrie 1918, prin votul Adunării de la Alba Iulia, e deductibil nu doar din evenimentele ce au condus la opțiunea Transilvaniei, ci totodată din lunga serie de gesturi consonante care l-au făcut posibil. Dacă provincia intracarpatină s-a unit cu „țara” abia la șapte decenii după rostirea programatică a ideii, este pentru că orice mare ideal reclamă intima colaborare a timpului. Lucian Blaga, martor entuziast al Adunării, avea să spună ulterior că în ziua aceea a cunoscut „*ce înseamnă idealul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv*”. Ziua unei mari împliniri, a unei plenitudini, care merita deci să intre în calendarul inimii noastre. Dacă ea mai mîhnește încă pe unii, lucru lesne de înțeles, să sperăm că modul nostru de a-i sublinia semnificația va înlesni totuși o comprehensiune mai largă a istoriei și prin aceasta o mai bună asumare a trecutului propriu, încă plin de reverberații pasionale. În pofida globalismelor de tot felul ce se evocă azi, lumea în care trăim nu a depășit stadiul națiunii, iar națiunea înseamnă memorie etnoculturală, solidaritate pe seama unor valori specifice, dialog cu lumea din afară.

IULIU MANIU

Toată lumea a recunoscut acum că fiecare popor trebuie să constituie un stat, căci numai așa poate contribui la înaintarea civilizației mondiale conform însușirilor sale proprii. Îndecese noi, românii din Ardeal, suntem în drept să cerem această unire, fiindcă aici, la noi, e eaganul românismului.

Marele nostru Stat Național ține să accentueze că urmează vechiul nostru proverb: „*Ce ție nu-ți place, altuia nu face*”. Noi vrem ca pe acest pămînt al României Mari să întronăm libertatea națională pentru toți. Vrem ca fiecare națiune să se poată cultiva în limba ei, să se roage lui Dumnezeu în limba ei și să ceară dreptate în limba ei.

Noi, care am vărsat lacrimi văzînd limba noastră scoasă din școli, biserici, justiție, nu o vom lua altora. Nu vom lua puțința vieții de la alții. Nu vom să trîim din sudoarea altora, pentru că noi putem trăi din vrednicia și puterea noastră, din munca noastră. Numai printr-un regim democratic putem întări țara noastră românească, mai ales cînd trebuie să ținem seamă de cerințele vieții moderne de stat.

Din cuvîntarea rostită în Adunarea Națională de la Alba Iulia (1 Decembrie 1918)

I.C. BRĂTIANU

De o mie de ani vă așteptăm și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată.

Sunt clipe în viața unui neam de fericire atît de mare că răscumpără veacuri întregi de dureri.

Bucuria noastră nu e bucuria unei singure generații, ea e sfînta cutremurare de fericire a întregului popor românesc, care de sute și sute de ani a stat sub urgia soartei celei mai cumplite fără a pierde credința lui nestrămănutată în această zi ce ne unește și care trebuie să vie, care nu se putea să nu vie.

Din cuvîntul adresat delegației ardelenilor care aduceau Rezoluția de la Alba Iulia pentru a fi înmînată Regelui Ferdinand (București, 1 Decembrie 1918)

ELEK SZOKOLY

Cele două unități de măsură ale conștiinței naționale sau conștiința națională a celor două unități de măsură

Dar mă-nțreb cu nedumerire: de ce este nevoie de înșosirea atât de stupidă a limbii române de rolul de mijloc de comunicare la cel de instrument coercitiv? Ca minoritar cunosător al limbii române într-un grad în care să-i pot aprecia adevăratele valențe, protestez împotriva degradării acestui purtător de tezaur cultural la rolul unui milițian brutal și incult. Or, cei care se declară cu emfază modele de patriotism românesc săvârșesc zilnic această crimă, inclusiv prin redactarea, votarea și promulgarea acestei legi a învățământului, duplicatară, ca și întreaga noastră politică, echivocă prin formulări, dar indiscutabil univocă prin mesajul trimis „cetățenilor români aparținând minorităților naționale”. Dacă nu există un interes autentic pentru însușirea limbii statului, obligația prin lege nu poate fi decât o glumă proastă. Când cunoașterea limbii materne constituie o necesitate, însușirea limbii statului este mai mult decât atât, un privilegiu al aceluia care dorește să se realizeze. Iar predarea în limba română a istoriei românilor și a geografiei României este o decizie care, deși se străduiește să ascundă multe, trădează totul. În primul rând teama latentă a legiuitorului ca prin intermediul instrumentului lingvistic copilul minoritar nu cumva să îngezeze și conținuturi neconforme cu „adevărurile omologate” în domeniul celei mai ideologice dintre discipline: istoria națională. Cum să scape controlul asupra unui domeniu atât de pasional tocmai o putere centralistă? Și astfel copilul minoritar din Transilvania va învăța în continuare despre actele eroice ale „strămoșilor” lui: dacii și romanii..., în limba urmașilor dacilor și romanilor, urmînd, ca și pînă atunci, să învețe după ureche, din cărți păstrate prin cine știe ce miracol din epoci revoluate, istoria proprie, o istorie eventual la fel de mitizată ca și cea predată cu parafraza Ministerului Învățămîntului, continuîndu-se astfel duplicatarea purtată de mai fiecare dintre noi, indiferent de naționalitate, de-a lungul obsedantelor decenii trecute. Iată o metodă sigură de a educa în-amici. Iată cum se poate continua o politică confruntationistă, asemănătoare „luptei de clasă, care se ascute mereu” și în umbra căreia se vor putea lăfăi „salvatorii neamului”.

Că de ce istoria și geografia? Și de ce nu (și) fizica, botanica, filozofia sau religia? Ce fel de om va putea deveni tinărul minoritar dacă nu va cunoaște denumirile românești ale fenomenelor fizice („momentul fortei”, ale plantelor („măghiran”), ale conceptelor

filozofice („incognoscibilitate”) sau cele ale sfinților („Ștefan cel Mare și Sfînt”)? Nu este o „discriminare a-i priva pe cetățenii români aparținînd minorităților naționale de acest drept”? Iată o serie de întrebări, nu neapărat retorice. Dar, am putea adăuga: nici o grijă, se va ajunge și acolo. Antecedentele promițătoare există. Dar pînă atunci de ce să nu atențăm la conștiința identitară a copilului minoritar? Pentru că de ce este legată mai strîns identitatea noastră decât de trecutul istoric și de spațiul geografic considerat patrie? De ce l-ar fi interzis copilului maghiar să afle, de exemplu – eventual de la un profesor de naționalitate română, necunosător al limbii materne a copilului (în definitiv nu este stipulat niciunde că, dacă materia se predă în limba română, profesorul de istorie sau geografie trebuie să cunoască limba minorității în clasa/școala căruia predă!) –, că primul principe al Transilvaniei s-a numit János Zsigmond și nu Ioan Sigismund, sau conducătorul răscăleli țărănești de la 1514 a fost Dózsa György și nu Gheorghe Doja? De ce să afle copilul maghiar că Trnava se numește și Küküllő, Arșeu – Aranyos, Hășmașul Mare – Nagyhagyás, Cimpia Turzii – Aranyosgyéres iar Tirgu-Mureșul – Marosvásárhely?

Trăind în diasporă, în orașul meu natal n-am avut posibilitatea să urmez decât patru clase primare în limba mea maternă (la o școală demult înghițită de valurile majorității statale!), iar după alți patru-cinci ani de școală românească, cînd ne întîlneam în vacanțe cu foștii colegi de clasă cu care învățasem împreună abecedarul (a, â, b, c, cs...), după doar cîteva propoziții simple rostite aproape inertial în limba maternă, treceam în mod involuntar, din necesar la limba română, pentru că nu mai eram în stare să susținem o conversație într-o limbă care decăzuse la nivelul celei de bucatărie. Vă puteți imagina o conversație în care doar cuvintele de legătură sînt cele din limba maternă? Nici nu e nevoie de prea multă imaginație. Ajunge să ieșiți pe stradă și să urmăriți conversația a doi „cetățeni români aparținînd minorităților naționale” (în speranța că le veți înțelege limba). Sau să vă faceți un drum pînă la Chișinău sau Cernăuți ca să vă dați seama ce înseamnă imperialismul lingvistic și statutul de minoritar. În general, este admirabilă sensibilitatea noastră față de românii de peste hotare care suferă agresiuni identitare, mai ales prin intermediul limbii și istoriei naționale. Lipsa oricărei îndoieli în privința dreptului lor la identi-

tate proprie și asupra rolului determinant al aspectului lingvistic în păstrarea acesteia conține însă o duplicatare vinovată atunci cînd este vorba de „alții”, exprimată în mod curent de axioma: „asta e cu totul altceva!”. Acest „altceva” este expresia elocventă a conștiinței duplicatare a celor două unități de măsură care blochează în cele din urmă orice posibilitate de dialog real. Dacă adevărurile proprii și cele ale altora sînt cîntărite în continuare cu unități de măsură diferite, recurgerea minorităților la instanțe externe, care utilizează un sistem metrologic unitar, este logică, legică și inevitabilă.

Iar în privința profunde îngrijorări că minoritarii sînt amenințați de pericolul să nu cunoască destul de bine limba statului, singurul răspuns de bun-simț poate fi: cointeresați-! Absolventul unei școli, al unei facultăți cu limbă de predare minoritară trebuie să fie interesat în mod existențial în a-și însuși cît mai perfect limba majorității dacă vrea să răzbească într-o societate liberă, la baza căreia se află nu economia de stat, centralizată, planificată și dirijată, ci relațiile pe piața liberă reglate de raportul dintre cerere și ofertă. Dacă tinărul absolvent nu este în stare să învețe limba majorității (sau limba celorlalte minorități cu care dorește să aibă relații profitabile), nu va fi competitiv pe piața muncii și va pierde. Nu de profunza îngrijorare „umanist socialistă” e nevoie pentru a regiza interesele societății românești moderne față de copilul „aparținînd minorităților naționale”, care nu se poate derzvolta în voie datorită „privării sale de dreptul de a învăța în limba majorității istoria și geografia”. Ci de abandonarea mentalităților dirijate, centraliste, care totdeauna știu mai

bine decât noi care sînt interesele și nevoile noastre reale. Lăsați copilul contribuabilului minoritar să „moară de foame” dacă nu dorește sau nu este în stare să învețe tot ceea ce are nevoie pentru a avea succes în societate. Sau să rămînă la „coarnele plugului”, în satul său natal, practicînd o muncă pe care este capabil s-o facă folosindu-se doar de limba sa maternă. Dar, corespunzător considerațiilor Ministerului Învățămîntului (și prevederilor Legii), „ceea ce nu este interzis, este și obligatoriu”.

Ce poate fi mai ilustrativ pentru felul în care Puterea – și Legea, pe care o poate scoate oriînd din mîncă – concepe egalitatea de șanse și dreptul la folosire a limbii materne în instituțiile de învățămînt din subordine decât scandalul provocat cu ocazia festivităților de deschidere a anului universitar de la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj, de „impertinență” (după formularea unor persoane oficiale) prorectorului András Magyarî de a adresa în limba maternă cîteva cuvinte celor 1.100 de studenți maghiari care studiază într-o instituție ce se numește și „Bolyai” și care trăiesc peste cu iluzia că sînt și ei „bășteni” ai statului de drept care tinjește după Europa.

Minoritatea numerică atrage după sine, în mod natural, o minoritate a șanselor de supraviețuire lingvistică – și, deci, culturală. Dacă la această stare de minoritate se mai adaugă și măsuri restrictive (în locul celor compensatorii), putem vorbi liniștiți de o strategie asimilaționistă care se obiectivează printr-o minoritate a drepturilor. Legea română a învățămîntului este un (posibil) model al acestei strategii.

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ

anunță programul

ARTSLINK

Programul se adresează artiștilor și administratorilor unor organizații artistice care doresc să participe la schimburi culturale internaționale. ARTSLINK oferă burse care acoperă cheltuielile legate de o ședere de 5 săptămîni într-o instituție artistică americană pentru tineri artiști și manageri culturali din Europa Centrală și de Est. Instituțiile gazdă vor asigura pregătirea practică a bursierilor în domeniul lor de interes, avînd prilejul să participe direct la activitatea instituțiilor respective. Ei vor putea de asemenea să intre în contact cu artiști și alte organizații din comunitatea respectivă.

Domeniile artistice la care se referă programul sînt: artele vizuale, artele spectacolului, media, design, literatură. Prin managerii culturali înțelegem persoane care se ocupă cu administrarea unor instituții, organizații sau programe artistice. Nu vor fi acceptați studenți, amatori, critici, ziariști, persoane implicate în activitatea de cercetare și de învățămînt sau persoane care au mai beneficiat de această bursă în anii precedenți.

Înscrierea pentru participare la program se face pe formulare ARTSLINK. Candidații vor trebui să prezinte de asemenea un scurt proiect pe care ar dori să-l realizeze ca bursieri ARTSLINK. Perioada de desfășurare a bursei va fi noiembrie-decembrie 1996.

Formulare și informații suplimentare puteți obține la:

CENTRUL SOROS PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ BUCUREȘTI,
Calea Victoriei 141, et. 2,
sector 1, C.P. 1-827,
tel. 311.21.92, fax 311.21.93
și la birourile FUNDATIEI SOROS
PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

din:
CLUJ, str. Tebei nr. 21, 3400,
C.P. 1-73, 1-1084,
tel. 064-420480

TIMIȘOARA, str. Semic nr. 10,
1900, tel. 056-199960, 130189
IAȘI, str. Moara de foc
nr. 35, et. 7, 6600,
tel. 032-252920, 252922

Legea învățămîntului – ultima oră

Marți 28 noiembrie, Senatul a hotărît ca nivelul taxelor în învățămîntul superior, precum și modul de aplicare a acestora să fie decis doar de conducerea universităților. Astfel, studenții vor beneficia de învățămînt gratuit numai pe o durată limitată de timp. Deși nu va mai exista o taxă de repetenție propriu-zisă, studenții vor trebui să plătească dacă vor studia mai mulți ani decât cei prevăzuți în Carta universitară a fiecărei instituții de învățămînt superior. Studenții vor fi reprezentați în consiliile facultăților și în centrele universitare în proporție de 1/4, însă ministrul Liviu Maior a subliniat că această reprezentare se va putea face doar în condițiile stabilite de Carta universitară. La fel ca și în Camera Deputaților, a fost acceptat textul de lege care prevede reduceri de 50% pe transportul intern pentru elevi și studenți.

OCTAVIAN PALER

Între naționalismul de groasă și „europenii“ de nicăieri (adică între C.V. Tudor și Gabriel Andreescu)

Mi-am adus aminte de „raționamentul“ cu care calful Omar a pus capăt ezitărilor generalului său, Amr, în prețuia incendiului Bibliotecii de la Alexandria: „Dacă acele cărți confirmă Coranul, distrugeți-le, căci ele sînt inutile. Dacă ele contrazic Sfînta Carte, ardeți-le, căci învățătura lor e periculoasă“. Cam pe aici se învîrte, îmi șoptește un demon interior, și logica d-lui Gabriel Andreescu, decis, după toate aparențele, să se considere investit cu misiunea de a se bate pentru „Europa“ cum se băteau cruciații pentru Sfîntul Mormînt și să nu admită nici un dubiu în legătură cu Occidentalul care l-a dat (totuși) pe Descartes. „Păgînii“, în cap cu Spengler, sînt cu toții perimați. Inactuali. Inutili. Același demon îmi dă ghes să mi-l imaginez pe d-l Andreescu păzind poarta instituțiilor europene de la Strasbourg sau Bruxelles și mormăind primul articol dintr-un „Tratat despre eretici“ din secolul al XVI-lea: „*Nous estimons hérétiques ceux qui ne s'accordent avec nous en notre opinion*“. După care anunță posomorît: Cine e de acord cu mine e european. Cine nu e de acord cu mine e „antiamerican“, „antioccidental“, „antieuropean“ etc. Ba chiar „xenofob“. Și ce să replici?

Aș putea, evident, de dragul demonstrației, să admit că aș fi „antioccidental“, prefăcîndu-mă a nu vedea că d-l Andreescu „bizantinizează“ pe teme occidentale, și să-l întreb: de unde pînă unde „antioccidental“ înseamnă „xenofob“? Preluat de noi pe filieră franceză, „xenofob“ provine din unirea cuvintelor grecești „xenos“ (străin) și „phobos“ (frică). Deci, frică de străini, fobie a străinilor, și, prin extensie, ură, dispreț față de străini, asta înseamnă „xenofobie“. Cînd zici „antioccidental“, dacă respecti proprietatea termenilor, vrei să spui nu că ești împotriva străinilor care locuiesc în Occident, ci că ești împotriva unui tip de civilizație, împotriva unui mod de a gîndi, de a fi, specific Occidentului. Sau aș putea să mă revolt. Căci eu scriu: „Vreau să mai precizez o dată că nu sînt cituși de puțin „antieuropean“. D-l Andreescu mă citează, după care adaugă, senin, că există mereu un dar, sugerînd că, ehe, altceva gîndesc eu, de fapt. Dovadă „tonul“. Cică „tonul“ mă dă de gol. „Tonul“ cu care zic că „europenii“ de nicăieri „suferă de un prebitism ciudat din pricina căruia văd foarte bine ce se întîmplă la Strasbourg, dar nu văd ce se întîmplă în România“. De asemenea, „tonul“ cu care zic că Parisul adevărat n-ar accepta că „europenitatea“ sa poate fi altfel decît pariziană. Ce-i drept, spre deosebire de exponenții naționalismului de groasă, care sînt grobieni, d-l Andreescu este o persoană civilizată. Chiar cînd înșinează, o face tacticos și protocolar. Asta nu-l împiedică, totuși, să considere „tonul“ meu suspect. Cum de zic eu că unii profesori de „europenitate“ de pe la Strasbourg sau Bruxelles sînt „naționaliști“ acasă la ei și „internaționaliști“ cînd discută de Est? Ce, îmi închipui că, prin Apus, se găsesc

politicieni care să practice vreedată dublă limbaj, „așa cum fac politicienii de pe malurile Dimboviței“? Nici vorbă. Chiar dacă Machiavelli a devenit glorios în Occident, prozelitii lui au emigrat cu toții la noi, pare să creadă d-l Andreescu. Prin Apus n-a mai rămas unul, iar la Strasbourg și Bruxelles poți să cauți cu lumina, nu vei găsi nici urmă de machiavellism. Diplomații apuseni detestă, cu toții, lipsa de scrupule, ei lucrează numai cu bune sentimente. Doar un „vicios“ ca mine n-a priceput ce impecabilă moralitate a dus la decernarea atîtor titluri de „doctor honoris causa“ unor semidocti, în mari și pretențioase universități sau academii din Occident. Aceeași opacitate nu mi-a permis să înțeleg de ce ne explica d-na Lalumière la televizor, după ce văzuse România din elicopter, că eram înfinit mai mulțumii în '93 decît în '90. Ce mai, dublul limbaj e privilegiul nostru exclusiv, face parte din specificul nostru, ca mititeii, sarmăluțele și țuica.

Un conflict încă nerezolvat

Să las, însă, orice glumă deoparte. N-aș vrea să mă opresc la cadrul în care așază discuția d-l Gabriel Andreescu. Ar însemna, poate, să răspund unor bombăneli cu alte bombăneli. Cu riscul de a adopta un „ton“ prea grav, voi prefera o franchețe brutală care ne poate ajuta, sper, să ne înțelegem unii pe alții. Ceea ce mă izbește neplăcut la „europenii“ de nicăieri nu este, la urma urmelor, ușurința cu care ei li bănuiesc pe alții de naționalism. De altfel, nu strică să se spună, cît mai des, că patriotism nu înseamnă a exalta ce ne ține împreună, ci a privi toți în aceeași direcție. Mă deranjează altceva, senzația că se face caz de „naționalism“ pentru a se respinge tot ce ține de „național“, că preocupările legate de identitatea națională sînt considerate „naționaliste“. Că, deci, discursul despre păcatele naționalismului încearcă să blameze, de fapt, orice judecată în termeni „așa numiți-naționali“. Or, aici încep să-mi pun întrebări. De ce ar fi supărătoare stăruința cu care unii dintre noi, printre care mă număr, ne punem problema identității naționale în paralel cu aceea a integrării europene? În fond, francezii, nemții, englezii au același „viciu“ ca mine și ca Alexandru Paleologu: vor ca europenitatea să fie franceză, nemțească, britanică, așa cum noi vrem ca ea să fie românească. Oare ce e normal în Franța, în Germania, în Anglia, nu e normal și în România? De ce? Cît privește chestiunea proccidentalismului sau antioccidentalismului, ea e prea complexă, cred, pentru a fi transformată, cum dorește d-l Andreescu, în chestiune „tehnică“. D-l Andreescu o „deculturalizează“ uitînd, se pare, că ea agită spiritele, prin părțile noastre, de aproape două secole, fără să fie nici azi lămurită pînă la capăt.

Generația mea și-a petrecut copilăria într-un moment cînd în România se înfruntau două tendințe contradictorii, uneori chiar în același mediu intelectual. Cioran, discipol al lui Nae Ionescu, era de părere că Apusul este Răsăritul nostru, că trebuie să distrugem „Orientul“ din noi, cu sistem, pentru a scăpa de blestemul balcanic. Văzînd în spiritualitatea bizantină plaga noastră, vîlul negru care ne-a ascuns lumina, el răsturna, practic, rechizitoriul pronunțat de Măiorescu împotriva „formelor fără fond“, elogiînd frenezia imitației, pofta „isterică“ de a arde etapele, de a umple golurile. Nae Ionescu, profesorul lui Cioran, cerea, din contră, să ne decuplăm de Occident, să restabilim legătura cu ceea ce eram înainte revoluției de la 1848, care a deschis, zicea el, drumul alterării identității noastre. În fond, sîrșitul celui de-al doilea război mondial, cînd singurul cosmopolitism permis (ba chiar obligatoriu) a devenit cosmopolitismul roșu, a pus o lespede grea peste un conflict, încă, nerezolvat, iar ulterior totul s-a complicat enorm. Occidentalul a fost, mai întîi, speranța noastră, locul de unde li așteptam pe americani să vină. După ce cortina de fier a căzut ca o ghilolină la marginea Europei de Est, Occidentalul a ajuns un tărîm al mirajelor, „Jumea liberă“, un Eldorado al libertății. Cu înclinația noastră de a miza pe ceea ce „se poate“, nu pe „imposibil“, ne-am agățat, atunci, de iluzia că Occidentalul e alături de noi, cu ochii pe noi, sensibil la toate problemele noastre. Și, într-o măsură, a fost, trebuie să recunoaștem. E suficient să ne gîndim ce-au însemnat emisiunile „Europei liberă“, ani în șir, ascultate cu niște mesaje de îmbărbătare. Dar ce era, în esență, năltăudată „coexistență pașnică“? Plutocrația comunistă a conlucrat strîns cu diplomația capitalistă care a evitat, cu obstinație, să pună pe același plan crimele comise de Hitler și crimele comise de Stalin.

În acea vreme, oficial, Occidentalul reprezenta „sădul capitalism“, o civilizație în descompunere, cu o fosforescență crepusculară, agonică. Și cu cît ni se impunea mai tare această imagine oficială, cu atît eram mai tentați să idealizăm Occidentalul, să vedem în el un pămînt al fîgăduinței, unde și suferințele arătau, desigur, altfel. Mistificări demonizate li opuneam, în sinea noastră, o mistificare paradisiacă, pe care nici frivolitățile diplomaților apuseni, nici complicitatea unor importanți intelectuali occidentali cu „a doua Romă“ și nici hagiografia lui Ceaușescu din Occident n-au reușit s-o compromită. Poate de aceea, după decembrie '89, odată trecută perioada de euforie reciprocă, au intervenit descumpănirile. Încît am fost mai furioși pe Mitterrand, că a venit să cațoneze regimul Iliescu, decît pe acșii dintre noi care au urlat „moarte lui Coposu“!

Experiența mea directă, din acești ani în care am cunoscut mai îndeaproape Occidentalul, am relatat-o în „Don Quijote în Est“. Probabil, ea a fost influențată deciaiv de limitele mele și de inaptitudinile mele practice, care nu mi-au dat voie să mă strecur printre admiratorii pragmatismului, dar, poa-

te, nu sînt singurul care, pe străzile Occidentului, s-a încurcat în prejudecăți zdruccinate și melancolii. De aceea îndrăznesc să cred că, pentru o parte dintre noi cel puțin, Occidentalul a ajuns să reprezinte o prosperitate invidiabilă, în care, însă, nu totul e deasupra oricărei îndoieli.

Toate acestea au lăsat urme

La drept vorbind, dacă înlătur ce e ridicol și stupid în ele, unele înverșunări contra Occidentului mi se par, cumva, explicabile („explicabile“, nu „justificabile“!). Am fost educați în ideea sentimentală că noi am stat în calea tuturor furtunilor care puteau să pustiască Occidentalul, că Renașterea apuseană a fost posibilă și datorită Evului Mediu prelungit de la noi, trîit cu o mină pe plug, cu alta pe sabie. Oricîtă exagerare lirică ar exista aici, era firesc, probabil, să mîngîiem gîndul că inapierile noastre au făcut parte din prețul civilizației apusene și că, deci, infidența Apusului, față de noi, de cite ori s-a manifestat, a constituit o probă de amnezie. Peste asta au venit alte experiențe care ne-au stimulat, încă mai mult, tendința saui meteahna de a ne înduioșa de nenorocirile noastre. Nu sîntem prea departe de anii în care românii care mergeau în Occident dormeau pe la cunoștințe, în mașini sau în hoteluri obscure (nici azi nu sîntem scutiți de angoase la acest capitol), numărîndu-și cu grijă puținii franci sau dolari, intrînd în restaurante doar dacă erau invitați de cineva și bătînd magazinele, în căutarea unor lucruri care ne se găseau acasă. Ultimul amponiat de la Paris ne privea ca pe niște inși veniți dintr-o provincie a istoriei.

Toate acestea au lăsat urme în psihologia noastră, amestecînd orgoliile și umilințele. Am ajuns, iată, să nu ne mai mirăm că ne minimalizăm valorile, cu o plăcere urtă, fără să ne pese că moartea „caprei vecinului“ are consecințe asupra „caprei proprii“, în schimb vrem să fim *à la page*, de aceea, tot ce „ține afișul“ în Occident ni se pare, automat, valoros!

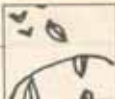
În fine, eu cred că, în locul cortinei de fier, se află o cortină psihologică, azi. Cred că Occidentalul care l-a așteptat pe Soljenitîn pentru-a ieși din complicitatea cu comunismul, are acum o imagine simplistă a „bolii post-totalitare“. Experiența cea mai sinistră pe care a cunoscut-o Occidentalul este aceea a naziamului. Dar această demență a durat doisprezece ani în Germania și cinci, șase ani în țările ocupate, pe cînd noi am trecut prin patruzeci și cinci de ani de anormalitate trăită ca unică normalitate posibilă. Mai cred că Occidentalul joacă, azi, conștient sau nu, rolul celui de a „treia Romă“, lăsîndu-ne nouă rolul „barbarilor“, și că în judecata vest-europenilor domină calculele egoiste, în timp ce judecata noastră este tulburată de năduful celui ce se vede discriminat într-o Europă care ține discursuri frumoase despre „drepturile omului“. Pe scurt, mă tem că ideea noastră despre Occident nu e dintre cele mai limpezi. Mă așteptam, așadar, ca d-l Andreescu să nu reducă Occidentalul la o viziune de funcționar de la Strasbourg și Bruxelles.

Pe vremuri, propaganda de partid zicea că Occidentalul „putred“. Ideologia „europenilor“ de nicăieri zice că Occidentalul e ireproșabil. Cei care nu văd asta sînt „antioccidentali“, nămiți ai „naționalismului multilateral“. Oare?

(Continuă în numărul viitor)

CRONICA MELANCOLIEI
ILEANA MĂLĂNCIOIU

Moartea și electoratul

Trăim sub semnul politicului și nu e deloc întâmplător faptul că asasinarea lui Yitzhak Rabin a fost comentată pe toate canalele de televiziune din lume. În vreme ce sinuciderea marelui filozof francez Gilles Deleuze a trecut aproape neobservată. La prima vedere, acesta este raportul dintre politică și filozofie. Dar, dacă ne aplecăm mai cu atenție asupra a ceea ce se întâmplă în lume, vom înțelege că, de fapt, acesta este raportul dintre crimă și sinucidere. Cea dintâi atrage atenția prin însuși faptul că este infinit mai spectaculoasă. În cazul sinuciderii, dispărește întrebarea: cine câștigă prin această moarte, de la care pleacă analiza în cazul crimei... Nu mai au ce să caute nici detectivii, nici poliștii, nici martorii, nici complicii, nici cei care fac reconstruirea. Camera de luat vederi nu mai are, practic, ce urmări. Spectacolul e prea sărac și prea dezolat. Niemi nu este dispus să-l privească.

Dacă în data producerii sale atrage atenția tuturor, din perspectiva timpului, un asasinat politic poate să devină mai puțin relevant decât sinuciderea unui filozof care nu mai acceptă - la propriu - lumea așa cum este. Fiindcă, a înțelege istoria înseamnă, în cele din urmă, a vedea nu numai cum se câștigă o bătălie cu dușmanul, ci și cum se sinucide cel care pierde totul prin chiar voință (sau alegerea) sa, fie că este vorba de un individ sau de o comunitate.

Reacția neobișnuită a oamenilor în fața morții lui Corneliu Coposu, care nu a conștituit o surpriză pentru nimeni și nu avea în sine nimic ieșit din comun, are de aceea o semnificație aparte și continuă să ne dea de gândit. Întrebarea care se impune este de ce a ieșit și de data aceasta lumea în stradă ca la un atentat politic, ca la Revoluție, ca la întoarcerea Regelui după o jumătate de veac de exil.

Era Corneliu Coposu liderul cel mai charismatic, așa cum s-a afirmat în zilele de doliu, în care toată lumea era efectiv emoționată? Nici vorbă. Charismatic era, deja uitatul, Marian Munteanu, a cărui figură cristică (despre care s-au scris zeci de articole) a ținut săptămâni în șir lumea în zona liberă de neocomunism din Piața Universității. La arestarea lui, nu a fost de mirare că zeci de mii de oameni au ieșit, ca și acum, în stradă, să lupte cu puterea, înarmați cu câte o floare. Charismatic era, în felul său, liderul național Petre Roman, a cărui apariție pe scena politică a stîrnit furia de entuziasm rămasă celebră datorită sloganului de neuitat al fetelor de la Apaca.

Corneliu Coposu era departe de a fi charismatic. El nu avea nici măcar acel zîmbet pentru liniștea noastră cu care a câștigat de două ori alegerile activistului de partid din așa-zisul Front al Salvării Naționale care a făcut pactul cu teroriștii. El avea vocea albă (ca vocea destinului) și discursul său era

la fel de alb. Nu întâmplător acest discurs a fost ascultat cu atenție de toată lumea și înțeles în toată adinca lui semnificație abia atunci cînd cel care îl rostea trecuse deja dincolo.

În ziua morții lui Corneliu Coposu, vrînd nevrînd, a trebuit să admitem cu toții că mesajul cel mai bine conceput cu această ocazie a fost al președintelui Iliescu. Era gândit la rece și avea calitatea de a nu conține nici o afirmație care ar fi putut să dea naștere la interpretări nedorite. Prin el, șeful Statului Român recunoștea, în sfîrșit, că liderul țărănist care pleca dintre noi a reprezentat, în modul cel mai onorabil cu putință, polul opus puterii, fără de care democrația nu poate fi concepută. Acest discurs bine articulat a făcut ca, pe lângă adepții convingi ai lui Corneliu Coposu, să iasă în stradă și o mulțime de adepți, la fel de convingi, ai lui Ion Iliescu. De vreme ce a spus chiar dumnealui că liderul (mort) al opoziției a fost singurul care... de ce nu ar aprinde și el o luminare, să-i ierte Dumnezeu pentru ce au făcut altădată?

Pregătirea pentru această zi a consensului a fost făcută treptat, prin buletinele medicale (mai amănunțite decât ar fi vrut pacientul să fie) transmise la toate orele. Mediatizarea cu atîtă grijă a procesului lent al dispariției lui Corneliu Coposu trebuia să schimbe imaginea României și, dacă se poate, să șteargă înăsași amintirea oribului lui proces al lui Ceaușescu. Desigur, nu toți adepții d-lui Iliescu au talentul celor care au conceput discursul său elegant și imaginea produsă de presa puterii nu s-a schimbat în bine peste noapte. Pe de altă parte, nici președintele țării nu a riscat ca pentru o impresie bună să admită și venirea în țară a Regelui Mihai, spre a îndeplini astfel ultima dorință a celui dispărut. El nu și-a asumat nici măcar riscul lui Oliviu Gherman de a vorbi în fața unei adunări care nu era

pregătită sufletește să îl asculte. El s-a machiat - după toate regulile artei - și ne-a vorbit de la Televiziune, pe un fundal neutru, dar nu în pustiu. Dacă ar fi vrut să învețe ceva, opoziția ar fi avut ce învăța de la el. Fiindcă, discursurile ei nu au fost la fel de rigurose construite. Au mai scăpat pe ici pe colo cite un strîns uniți în jurul steagului gloriosului nostru partid și cite o aluzie care nu și-ar fi avut locul în acel context. Eroarea de neadmis pe care a făcut-o a fost însă aceea de a considera - pe urmele d-lui Iliescu - că liderul de care se despărțea a fost unica sa personalitate de necontestat.

În ciuda disperării, la funeraliile lui Yitzhak Rabin se putea vorbi și despre viitor, fără să sune prea fals, fiindcă toată lumea știa că Shimon Peres era în măsură să adune a doua zi în jurul său aceeași mulțime, spre a putea continua procesul de pace.

Despărțirea de Corneliu Coposu era, în felul ei, și mai apăsătoare pentru că lipsea speranța că altcineva ar putea aduna ulterior mulțimea care îl plînge spre a continua procesul de democratizare început de el. Tristețea mai venea și din faptul că soarta a făcut ca el să nu aibă urmași și să lipsească vocea aceea pură și pătrunzătoare care să poată întrerupe discursurile devenite inutile prin ceva simplu și omeneș de tipul: cu noi vorbi despre politică, voi vorbi despre bunicul meu... Nu vom păstra totuși în memorie aceste discursuri previzibile, ci cuvintele apuse din inimă de un om care venise de undeva din creierii munților și stătea de citeva ore la rînd să aprindă și el o luminare, fiindcă și el a fost închis, fără să fi avut nici o vină. Dacă elita noastră politică nu știa bine, nici în ceasul al XII-lea, ce are de făcut, omul acela simplu voia să se închine în fața celui care pleca dintre noi, ca în fața întregii suferințe prin care a trecut această țară de-a lungul unei jumătăți de veac.

Inceputurile acestui gen artistic își au originea în caricatura de la începutul secolului. Referindu-se la caricatură, Ralph Waldo Emerson spunea că aceasta este „cea mai elocventă istorie a timpului prezent”. Caricatura a vizat și vizează în continuare prin excelență politicul, fiind un comentariu acid, ironic și malițios, la zi, al evenimentelor, situațiilor și persoanelor politice. Nu întâmplător a devenit un gen plastic atît de popular în țările cu o democrație coerentă, în care opiniile sînt pe cit de variate, pe atît de îndrăznețe. Un alt Ionescu, mult mai celebru decât mine, spunea: „Ironia este prima formă a libertății”. Atunci cînd caricatura nu poate respira, într-un climat de opreliști și cenzură, precum genul scris al fabulei, ea folosește metafora, simbolul și parabola; adesea „poanta” - element sinoptic și esențial - capătă sensuri polisemice și este cunoscută în termeni ziaristici drept „șopîrlă”.

Genul caricatural este adesea considerat un gen facil, ce nu merită comentarii estetice, și aceasta se datorează neînțelegerii terminologiei. În semantica saxonă, prin caricatură se înțelege doar portretistica de șarjă, unde elementele fizionomice sînt exagerate, fără a avea un conținut de sens și doar rareori, mai mult prin coincidență, exprimînd caracterologia subiectului vizat. Ce se înțelege prin *Cartoon* - în românește tot caricatură - este, de fapt, banda desenată (o poveste în secvențe) ori filmele de desene animate.

Desenul de presă este un ingredient esențial al publicațiilor de pretutindeni. Publicațiile de pe continentul american însoțesc articolele și cronicile cu ilustrații ce se doresc mai degrabă comentarii grafice la text decât simple desene; ele trebuie să aibă atît apanajul incisivității cit și pe cel al expresiei estetice, fiind imagini-simbol ale topicii textului. Această formă plastică ce dă viață și echilibru paginii tipărite este, cu precădere, o tradiție americană.

Meseria ilustratorului de presă seamănă mai mult cu cea a unui medic de provincie decât cu cea a unui artist plastic. El trebuie căutat și găsit de redacție atunci cînd este nevoie de el, la orice oră, adesea seara tîrziu, urmînd a răspunde prompt și eficient cu soluția grafică pentru a ilustra editoria-

DANIEL IONESCU - DION

Ilustrația de presă

lul - adesea în mai puțin de o oră pentru cotidiane. El nu este un angajat al ziarului, ci un colaborator ce primește de lucru la solicitare. Trusa sa trebuie să-i fie totdeauna la îndemînă, iar diagnosticul cel adecvat. El trebuie să fie un spirit lucid, cu judecata și execuția rapidă.

Ilustratorul de presă are ambiția de a fi tot atît de autor ca și autorul textului cu care face tandem. Din acest mariaj (text-desen) rezultă o pagină mai incitantă decât cea tradițională (text-fotografie), cu o excepție: cînd înăsași fotografia este artistică și cu valențe de simbol.

Procesul de lucru între redacție și ilustrator este simplu, dar strict. Artistul primește textul ce urmează a fi ilustrat, propune două-trei variante de idee, apoi directorul artistic discută cu editorul șeftele, alegînd-o în cele din urmă pe cea pe care o consideră bună de publicat. Este de cele mai multe

ori ales desenul ce conține atît o soluție polemică cit și o interpretare de parabolă la text. Și acesta o face.

Desenul este atît de important pentru impactul vizual al paginii de ziar încît, pentru ca pagina să arate bine, directorul artistic solicită citeodată editorului o comprimare a textului.

Între directorul artistic și ilustrator, contactul se realizează prin telefon și fax. De multe ori mi se întâmplă să lucrez cu un director artistic cărui nu-i cunosc decât vocea la telefon. Primesc comanda desenului prin fax, îl execut și îl trimit tot prin fax spre publicare. Cecul îl primesc la publicare - prin poșta. Simplu și eficient...

Nu am să pot uita primul meu drum la redacția ziarului *The New York Times* - de altfel, și primul meu drum făcut în metropolă la sosirea pe continentul american în februarie 1987. În fața clădirii cotidianului l-am cunoscut pe Nicolae Ascu, apreciat om de presă și versat coleg de breasla, instantaneu devenit și bun prieten. El m-a îndrumat în procedura primului meu contact cu presa americană (mi port și azi desenele în mapa pe care mi-a dăruit-o atunci). Curînd, am intrat în lumea ilustratorilor americani de sorginte română, cu unii legîndu perene prietenii colegiale: Saul Steinberg, Eugen Mihăescu, Toni Avram, Ion Dogar Marinescu, Grebu, Zemleny, Mișura Salgian, Raul Tigaru.

Numeroși graficieni soșii în America din Europa de Est au adus cu ei calitatea unui desen de simbol și a unei înțelegeri specifice a dramatismului vieții, găsindu-și imediat locul în contextul eterogen dar caracteristic presei americane. Nu este deloc surprinzător ca cititorul să vadă semnături cu sonorități balcanice în paginile ziarelor și revistelor americane.

O ilustrație reușită, cu un conținut descriptiv-expresiv, poate avea efectul a mai multor pagini de text. Desenul de presă rămîne un gen artistic cu iz de efemeridă, dar cu impact de dinamită.

Desenele din acest număr sînt preluate din expoziția „Ilustrația de presă” a graficianului Daniel Ionescu - DION, deschisă la Centrul Cultural American.

EMIL HUREZEANU

Triunghiul Bermudelor

După 1989, în mod cert, guvernele de la București au profestat o politică îndatorată față de Moscova. Aportul acesteia în schimbarea de regim din decembrie 1989 trebuia răsplătit. Noul regim de la București a fost recunoscut în primele zile după răsturnarea lui Ceaușescu de Uniunea Sovietică, Statele Unite, Polonia și Suedia.

Primul tratat bilateral dintre o fostă țară membră a Tratatului de la Varșovia și Uniunii Sovietice a fost inițiat și semnat de Ion Iliescu și Mihail Gorbaciov. România a fost ultima țară care a acceptat disoluția Pactului de la Varșovia și tot ultima care a încheiat relații diplomatice cu NATO. Derogarea haotică a relațiilor de putere în Uniunea Sovietică și apoi în Rusia, rezșezarea mai tulbură – încă neclară, deși tot mai clară – a intereselor naționale, regionale și internaționale ale Federației Ruse au determinat și la București amănări, aproximări, clar-obscurități dăunătoare. În zilele primului poci de la Moscova, din august 1991, la sediul PSM defilau foști și actuali generali de armată și securitate, unii cu maxime atribuite după 1989, în timp ce, potrivit fostului prim-ministru Petre Roman, și Ion Iliescu și fostul ministru de externe Adrian Năstase au frinat până în ultimul moment tranșarea poziției Bucureștilor: pro sau contra puciști. Echipa de putere postceaușistă a fost încă de la început bicefală – prin acord natural sau explicit, rămâne ca doar istoria să

ne spună. Frunții politici promoscoviți sau favorizați în scenarii de înnoire ale Moscovei au coabitat cu ceaușizii fără Ceaușescu. Era greu să fie altfel. Tonul răsturnărilor de sistem a fost dat de Moscova, la București fiind nevoie, chiar mai mult decât la Sofia sau Berlin, de o mină frățescă. Pe de altă parte, în structurile de putere ale ceușismului în care se instalase de mult timp un naționalism antisovietic cu voie de la Securitate, devenit un alibi de consolidare a dictaturii, se aflau cei care puteau asigura în continuare orice restaurație. Intimplarea a făcut ca Ion Iliescu să fie, în acel moment, și chiar și azi, simbolul sau figura emblematică a ambelor tabere: comuniștii promoscoviți și-au descoperit în el treptat alternativa gorbaciovistă, iar cei ceaușizii, dar scărpați de Ceaușescu au regăsit în fostul jgofat de partid, marginalizat prin județe sau la Ministerul Apelor, un fel de spirit remanent al ceușismului timpuriu, neipotocat de imbecilizarea cultului personalității.

Situația de echivoc în raporturile cu Moscova a fost, deci, explicabilă. De neacceptat pentru un regim democratic a fost însă întârzierea cu care opțiunile democratice interne și internaționale au fost formulate, bilbielile. Ele au costat România enorm în materie de statut internațional. Și investițiile străine, și relațiile cu Statele Unite, și celelalte puteri occidentale, ba chiar și relațiile cu Rusia au fost la început – și începu-

tul a durat doi-trei ani – proaste și apoi mediocre. Faza de relativă grație internațională în care pare să fi intrat regimul Iliescu se datorează mai mult întâmplării decât propriilor opțiuni urmărite insistenț.

A doua privire – ceva mai atentă, dar și mai răsplătită – asupra relațiilor româno-ruse ne face să observăm, în ultimul timp, o constelație mai nouă: eșecul rusesc în Balcani, după ce, cu câteva luni în urmă, implicarea Moscovei în zona de conflict din fosta Iugoslavie părea fatală, a schimbat, din nou, pentru prima oară după al doilea război mondial, raporturile de forțe din Balcani. Aici, americanii, cu trupe de uscat și avioane de luptă în post-teatrul de război ex-iugoslav, au început să dicteze.

Or, președintele Iliescu a recepționat mesajul între primii. Domnia sa a repetat bruscă și în mai multe rânduri, înaintea vizitei oficiale din septembrie în Statele Unite, cit de mult sprijină modelul american de pacificare în Balcani. Pe de altă parte, la Moscova, proximele alegeri parlamentare și prezidențiale pot aduce la putere, într-o măsură sporită, național-comuniști agresivi, puși pe restaurații imperiale, care-l sperie chiar și pe d-l Iliescu. Recenta dezvăluire a tentativei de recreare a CAER nu e decât un exemplu benign. Rușii notificau încă din august fostilor aliați est-europeni planul unui CAER *redivivus*, tocmai când, întâmplător sau nu, ziarile și agențiile de știri sovietice îl citau pe premierul Văciroviu cu celebra reflecție: „A sosit momentul să ne reîntrecem din nou privirile spre Moscova”. Guvernul român a dezmințit ulterior aceste alegații. În schimb, un tratat de cooperare militară cu Rusia a intrat

tot atunci în faza livrării rusești de armament și muniții, aviația militară românească s-a îmbogățit în ultimii ani cu avioane de vânătoare MIG-29, alături doar de Slovacia și Malaezia. Cu un an înaintea balonului de încercare cu noul CAER, în septembrie 1994, industriașul Arkadi Volaki, însoțit și curtat de Ion Iliescu, declara la București aceleași intenții de cooperare de tip CAER, bucurându-se de acordul gazdilor. Dacă la Budapesta, Varșovia, Praga și chiar Bratislava planul reanunțării CAER a fost respins, la Sofia el a fost aprobat, la București, respectându-se tradiția post-1989, a fost doar amnat răspunsul. Analizii internaționali remarcă faptul că, dintre țările fostului CAER, doar România și Bulgaria au avut industrii grele specializate în producția de armament, industrii alimentate sau alimentabile de Federația Rusă.

Aminarea – ca metodă de politică externă – produce însă în continuare complicații. Și cu asta am ajuns la privirea de aproape, care convinge. România n-a încheiat un tratat cu Ungaria, Ucraina, Moldova și Bulgaria. Diferențele cu Ucraina, discutabile, firește, au dus deja la o reacție neobișnuită la Kiev. Ucraina se opune intrării în NATO doar în cazul României.

Dacă relațiile problematiche cu Ungaria crează dificultăți României în accesul spre structurile occidentale, un refuz al Ucrainei când e vorba de integrarea în NATO a României poate fi fatal. Între Occident și Rusia, rolul și poziția Ucrainei sînt foarte importante. Ameliorarea relațiilor cu Kievul, acum când Rusia se îndreaptă spre limanuri încă necunoscute și amenințătoare, e absolut prioritară pentru orice guvern român. Punerea apăsătoare a aceloror procedurale la București, în ultimul timp, e bine venită. Dar și împacarea istorică cu Ungaria, și înlăturarea lui C.V. Tudor din coaliția guvernamentală, și sursele relațiilor româno-americane trebuie să treacă de la faza retorică la cea de substanță. Aminările, în astfel de timpuri, se răzbuună.

Să nu ucizi!

ISRAEL

Shir Ho-Shalom sau Cîntec pentru pace. Într-unul din acele rare momente de exaltare, Yitzhak Rabin a scos din buzunaru-l de la piept o hîrtiută cu cuvintele cîntecului și l-a cîntat împreună cu 100.000 de oameni care se adunaseră în inima Tel Aviv-ului ca să sărbătorească pacea. Primul-ministru al Israelului îndemna mulțimea să meargă mai departe pe drumul pe care el angajase țara în septembrie 1993. „Violența subminează democrația și trebuie să fie denunțată și izolată”, a spus el.

La sfîrșitul mitingului, un bărbat, cu un pistol de calibrul 22 în mîna, s-a apropiat de Rabin. Asasinul, un militant evreu de 25 de ani, pe nume Yigal Amir, a trîns două focuri de armă de la o distanță mai mică de trei metri.

Primul asasinat politic din scurta istorie a națiunii i-a lăsat pe israelieni într-o stare de șoc. Într-o țară preocupată de probleme de securitate asasinatul a fost o posibilitate prea puțin luată în calcul. Israelienii se considerau în siguranță unui lingă alții – idee care a stat în baza formării statului evreiesc. Cu toate acestea, în decursul celor doi ani de cînd Rabin s-a angajat în controversata sa pace cu palestinienii, dreapta radicală din Israel a devenit mai îndrăzneată în amenințările ei ca va submina procesul și va păstra visul Marei lui Israel, care trebuie să se întindă pînă la apa Iordanului. Chiar dacă Yigal Amir a fost singur în această acțiune, el a avut mulți conspiratori spirituali.

Dispariția lui Rabin are implicații profunde pentru întregul Orient Mijlociu, pentru că el era „evreul” care a făcut posibilă apropierea. Reacția unei părți a lumii arabe față de asasinarea lui Rabin nu a fost deloc încurajătoare. Mohammed Zahrah, lider al organizației teroriste Hamas, a spus: „A practicat toate formele de violență împotriva noastră. Mă bucur că a fost pedepsit”. Iar în Beirut, televiziunea mișcării Hezbollah a arătat filme în care localnicii sărbătoreau „moartea criminalului sionist Rabin”.

În Israel, vestea asasinatului a trimis mii de locuitori spre Ierusalim, la Zidul de Vest, la capturarea căruia Rabin avusese o contribuție importantă în 1967, în timpul „războiului de șase zile” și în locuințele sale, particulare și oficiale, din Tel Aviv.

Dacă Rabin ar fi fost asasinat de un arab, israelienii ar fi

fost furioși, dar ar fi înțeles. Dar singele evreiesc vărsat de un evreu aduce în țară pericolul dezacordurilor politice, care lasă răni atât de adînci. La o privire retrospectivă, distanța dintre criticile stridente ale partidelor de dreapta și fanatismul lui Amir este foarte mică. Luni de zile, Partidul Muncii al lui Rabin se plîsesse că opoziții Likud, atât de apropiați de extremiștii prin avertisirea fașă față de planul de stabilire a păcii, creează atmosfera propice violenței. Liderul Likud, Benjamin Netanyahu, a condamnat asasinatul, dar și-a reafirmat respingerea virulentă a procesului de pace, neînd semn de conciliere.

În același timp, extremiștii de dreapta au devenit din ce în ce mai duri: așise cu Rabin într-un sicriu, îmbrăcat în uniformă nazistă și cu mîinile pline de sînge, au început să apară la mitingurile prin care se protestase față de extinderea auto-governării palestinienilor în Cisjordania, dictată de acordurile semnate la Oslo. Se pare că un sentiment de enormă disperare religioasă și personală, mult amplificat de terorismul arab, a făcut ca Rabin să capete în ochii colonizatorilor chipul unui monstru. Netanyahu a pus gaza peste foc atunci cînd a comparat tacticile folosite de Partidul Muncii al lui Rabin cu cele ale răposatului dictator român Nicolae Ceaușescu. Lîmbajul isteric prin care se demonstra că ceas ce făcea Rabin era un act de trădare a făcut pe cineva să creadă că el va fi eroul care ar putea opri procesul de pace prin asasinarea lui Rabin.

Și acel cineva a fost Yigal Amir, student în anul III la Facultatea de Drept a universității religioase Bar Ilan. Este unul dintre cei opt copii ai unei familii ultraortodoxe din Herzliya, un oraș situat la nord de Tel Aviv. Era un tânăr tăcut și șters, care se infiltra doar atunci cînd era vorba despre pacea cu arabii. Fraternizase cu membrii unui grup de dreapta, Eyal, cunoscut și sub numele de „Evreii luptător”.

După ce a fost prins, Amir a declarat poliției că încă din 9 ianuarie încercase să-l asasineze pe Rabin, dar reușise abia acum. El a spus: „Am primit instrucțiuni de la Dumnezeu ca să-l omor pe primul-ministru Rabin”.

Forțele de securitate palestinienilor sînt acum în alertă, deoarece se tem că asasinatul va fi un model pentru dușmanii păcii din tabăra palestiniană, care vor încerca să-l asasineze pe Arafat. Din punct de vedere politic, Arafat ajunsese să aibă încredere în Rabin. În vreme ce Peres este considerat un adversar moale; palestinienii se tem că el nu va reuși să-i facă pe israelieni să-l urmeze.

Traducere și adaptare după TIME de ADRIANA TUDOR

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12. (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
— Europa			
occidentală:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
— Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia,			
Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
— Israel	60 \$	30 \$	15 \$
— SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redacția: Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU; Redactor-șef adjunct: RODICA PALADE; Publicist comentator: ANDREI CORNEA; Șef secție politică: HORĂȚIU PEPINE; Șef secție știri: OANA ARMEANU; Grafician: DAN PERJOVȘCHI; Tehnoredactor: ALEXANDRU CIRIP; Secretar general de redacție: CEZAR PAUL-BĂDESCU; Secretar de redacție: GEORGETA DUCMAN; Corectori: RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCĂ; Șef serviciu financiar-contabilitate: ELENA MANOLACHE; Șef serviciu difuzare: MIRCEA IONESCU; Difuzare: CONSTANTIN SATALLA; Procesoare text: IULIAN STOIAN.

Rubrici permanente: ILEANA MĂLĂNCIOIU (eseu), N.C. MUNTEANU (comentariu politic), ILIE SERBANESCU (comentariu economic), RĂLUCA STROIE-BRUMARIU (Parlament), MARIAN CHIRIAC (săptămîna politică), CEZAR BALTAG, HARI KULLER (istoria religioasă), DAN C. MIHĂILESCU (cronică literară), MAGDA CĂRNEC, ERWIN KESSLER (cronică plastică).

Corespondenți: IOAN MUȘLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara), DINU MIHAIL (Chișinău), JON MIRON DAMIAN (Paris), ADRIAN NICULESCU (Milano).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMANEANU, MIHAI ȘORA, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIVICI.

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22”. Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.06, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie **ISSN-1220-5761**